Ion ŞTEFAN

INTRODUCERE
în
SOCIOLOGIA EDUCATIEI FIZICE şi SPORTULUI

Editura Universității Transilvania Braşov
2005

Ion ŞTEFAN

INTRODUCERE ÎN SOCIOLOGIA EDUCAȚIEI FIZICE ŞI SPORTULUI

editura universității transilvania braşov
2005

2006 EDITURA UNIVERSITĂȚII TRANSILVANIA BRAŞOV

Adresa: 500091 Braşov
Str. Iuliu Maniu, nr. 41 A
Tel: 0268 – 47 60 50; Fax 0268-47 60 51
e-mail: editura@unitbv.ro

Tipărit la:
Tipografia Universității „Transilvania" din Braşov
Str. Iuliu Maniu nr. 41 A
Tel: 0268 - 47 60 50; Fax 0268 - 47 60 51

Referenți ştiințifici: conf. univ. dr. **Dragoş IONESCU**
lect. univ. dr. **Constantin OANCEA**

Descriere CIP a Bibliotecii Naționale a României

ŞTEFAN, ION

Introducere în Sociologia educației fizice şi sportului / Ion Ştefan.
Braşov : Editura Universității „Transilvania", 2005

Bibliogr.

ISBN(10) 973-635-561-6

316:796(075.8)

C U P R I N S

ARGUMENT

Tendința firească şi permanentă a firii umane de a se cunoaşte pe sine şi pe cei din jur cu care se află într-un sistem dinamic de relații din ce în ce mai intens şi mai necesar, reprezintă pentru fiecare dintre noi un deziderat esențial.

De ce tot acest efort? Pentru că demersul de cunoaştere a propriului comportament de ființă socială ne ajută să ințelegem ce se întâmplă în societatea în care trăim, care este rolul şi obliga-țiile noastre ca membrii şi actori ai acesteia, cum putem să îmbunătățim sau să schimbăm normele şi regulile sociale, de ce o societate sau un model soci-al funcționează bine sau rău, de ce se produc răzvrătiri sociale (greve, revoluții, acțiuni teroriste, lovituri de stat) şi războaie etc.

Cunoaşterea sociologică ne permite de asemenea, să percepem cum, foarte multe evenimente petrecute în interiorul anumitor segmente sau structuri sociale, care la prima vedere par să-i privească numai pe cei de acolo, ne afectează într-o măsură mai mare sau mai mică, mai devreme sau mai târziu şi pe noi.

Şomajul poate fi o tragedie personală sau familială pentru cineva care, din punct de vedere al relaţiilor interpersonale şi al apartenenţei la o anumită organizaţie, la prima vedere nu ne priveşte şi nu are de ce să ne afecteze. Dar mai devreme sau mai târziu, efectele acestui fenomen le vom resimţi şi noi prin modificările nivelului de taxe şi impozite, prin devalorizarea salariului ori prin scăderea nivelului de trai.

Toate acestea şi încă multe altele, ne demonstrează că noi toţi suntem influienţaţi într-un fel sau altul de către societate, şi cu toţii influienţăm - într-un mod mai mare sau mai mic - societatea în care trăim, iar ştiinţa care ne ajută să investigăm şi să ne lămurim conexiunile interactive dintre noi şi societate, este **sociologia**. De aceea, în această lucrare introductivă, vom încerca să vă familiarizăm cu unele dintre cele mai importante concepte care privesc **sociologia** în general şi **sociologia educaţiei fizice şi sportului** în special.

autorul

CAPITOLUL I

1.0.0. Aspecte introductive

1.1.0. Definirea conceptelor

Activitate corporală

Activitatea corporală se constituie dintr-un complex de acțiuni dinamice specifice sportului, educației fizice, petrecerii timpului liber, pregătirii militare şi altele, executate în mod organizat sau individual de către individul uman, având drept scop optimizarea şi maximizarea facultăților motrice precum şi armonizarea personalității pentru facilitarea unei adaptări şi integrări sociale mai bune a acestuia.

De cercetarea acestui domeniu se ocupă **ştiința activităților corporale** care *„este o ştiință integrativă a domeniului activităților de educație fizică, sport, joc, recreație*

sau compensație – prin mişcare [...], *care studiază legitățile dezvoltării şi perfecționării fizice, a căilor de optimizare şi maximizare a capacității motrice, a dezvoltării armonioase a personalității „omului total”, a adaptării şi integrării sociale a lui”* (Epuran, 2005).

Activitate motrică

Proces sau act fiziologic care are scopul de a îmbunătăți posibilitățile psihomotrice - înăscute şi/sau dobândite – în vederea stabilizării preciziei şi eficienței acestora, şi calitatea de a pune în mişcare şi coordona muşchii scheletici în concordanță cu un ansamblu de idei, reguli şi forme de organizare, pentru valorizarea unor acțiuni dinamice încadrate într-un sistem de valori, cu scopul obținerii unui rezultat sportiv performant.

Antrenament

Este un complex de exerciții pentru menținerea individului uman în formă - desfăşurate sistematic după anumite metode – şi la care este supus întregul organism, pentru antrenarea unui sportiv sau a unei echipe sportive în vederea îmbunătățirii dexterității privind însuşirea şi executarea cu uşurință şi eficiență a unei/unor acțiuni dinamice coordonate - cu scopul obținerii unei perfor-manțe, şi are la bază pregătirea teoretică, tactică, tehnică, fizică şi psihologică, sau după cum afirmă Kramar (1997), un *“proces pedagogic desfăşurat după un plan sistematic şi continuu gradat de pregătire temeinică a unui sportiv pentru a avea o bună comportare în competişiile sportive, în scopul obținerii unor performanțe”*

Competiție sportivă

Concurs, întrecere, luptă cu caracter sportiv pentru întâietate la un loc fruntaş, care are darul de a implica sportivii cei mai buni ai momentului, etapei şi ai specialității sportive la care se întrec şi de a atrage atenția unei mulțimi considerabile prin spectaculozitate, prin imaginea creată de media, prin renumele concurenților, prin nivelul calitativ al întrecerii dat de organizatori, precum şi prin nivelul competițional la care se desfăşoară şi care poate fi: **local, regional, național, internațional, european, inter-continental** sau **mondial**.

Se caracterizează printr-o luptă severă, constantă şi susținută pentru desemnarea campionului, începând cu nivelul şi etapa locală şi terminând cu cel mondial. Virtualii campioni trebuie să parcurgă un antrenament continuu, riguros şi organizat ştiințific, dirijat cu competență de o echipă multidisciplinară de specialişti, timp îndelungat (după unii cercetători, peste 1400 de ore pe an, adică aproape şase ore pe zi, timp de 234 zile).

Cultură

Prin cultură (materială şi spirituală), prin care omul se diferențiază în mod distinctiv față de celelalte viețuitoare de care este înconjurat - cu realizările materiale, spirituale şi sociale produse de-alungul istoriei, în general, se înțelege *„totalitatea valorilor materiale şi spirituale create* de omenire în decursul vremurilor" (Marcu, 1997). Ea include *„atitudinile, actele şi operele limitate – ca geneză, intenție, motivare şi final*itate *– la domeniul spiritului şi al intelectului"* (Drimba, 1984) şi este *"Ansamblul structurilor sociale şi de*

manifestări artistice, religioase, intelectuale care definesc un grup, o societate, prin raportul dintre acestea” (LPL, 1995), sau cum se afirmă în DEP (Gorgos, vol. 1, 1987), este “*Totalitatea valorilor spirituale ce alcătuiesc conştiința socială a unui context istoric determinat, ansamblul creațiilor de ordin* mitico-*religios, filozofic, ştiințific, literar*-artistic, ludic etc., prin care o socie*tate îşi edifică propriul său nivel spiritual, îmbogățind realul şi nemijlocirea sa indiferentă cu o lume sui-generis de simboluri şi artefacte”*

Cultură fizică

Cultura fizică *„reprezintă o componentă, un domeniu al* culturii universale care sintetize*ază categoriile, legitățile, instituțiile şi bunurile materiale create pentru valorificarea exercițiului fizic în scopul perfecționării potențialului biologic şi implicit, spiritual al omului'',* este ilustrată de *„totalitatea metodelor şi sistemelor de educație fizică care pot contribui la dezvoltarea sănătoasă şi armonioasă a corpului omenesc”* (Kramar, 1997) şi desemnează *„ansamblul valorilor materiale şi spirituale create de omenire de*-a lungul *timpului în domeniul practicării exercițiilor fizice şi în acelaşi timp, a valorilor noi ce se realizează ca urmare a progresului* social-*economic, a comenzii sociale”* (Marolicaru, 2005). La rândul său, după cum afirma Maheu în anul 1971 „sportul *este cultură şi îndeplineşte funcția de cultură în conținutul său,* d*ar nu a atins expresia formală a culturii”*.

După Şiclovan (1979), cultura fizică a participat şi participă la cultura cea mare, cu partea sa specifică reprezentată prin următorii vectori:

- ansamblul cunoştințelor ştiințifice;
- ansamblul creațiilor şi valorilor, exprimate prin valențele etice şi estetice ale acțiunilor motrice sportive, individuale sau colective;

- contribuția spectacolului sportiv la insuflarea, educarea şi sensibilizarea receptivității spectatorilor şi sportivilor pentru *„estetica şi eti*ca gestului motric”;
- consolidarea imaginii idealului *„formulat de societate cu privire la perfecționarea dezvoltării fizice şi a capacității motrice în raport cu cerințele curente şi de perspectivă ale vieții sociale”;*
- dezvoltarea aptitudinilor motrice, a disciplinării mişcărilor corporale în concordanță cu imperativele socio-profesionale ale timpului;
- dezvoltarea şi perfecționarea indicilor privind valorile funcționale armonioase ale sistemelor organismului;
- concretizarea şi permanentizarea exprimării în atitudini şi comportamente existențiale cotidiene a sentimentelor, aspectelor morale, estetice şi intelectuale, deprinse în practica sportivă.

Educație

Etimologia cuvântului latin, **educo-educare**, are mai multe semnificații, printre care, cele mai reprezentative pentru demersul nostru sunt: *a creşte, a hrăni, a forma*, **a instrui.**

Educația, în contextul ştiințelor socio-umane, constituie obiect de studiu specific al pedagogiei şi este o activitate care implică un proces permanent şi continuu de formare-dezvoltare şi transmitere de cunoştințe prin instruire, de la o generație la alta, proces proiectat şi finalizat de către specialişti conform unor deziderate imperative ale societății.

Definițiile de dicționar afirmă că ***educația*** este o „activitat*e socială cu caracter fundamental de transmitere a experienței de viață, a culturii către generații tinere, de*

influențare sistematică şi conştientă a dezvoltării intelectuale, morale sau fizice” (Marcu, 1997) reprezentată de un „*ansamblu de măsuri aplicat*e în mod sistematic în vederea *formării şi dezvoltării”* a acestor facultăți (DEX, 1975). Aceasta este dependentă de structurile națională, socială şi etnică, de apartenența religioasă, de cultura spirituală şi nu în ultimul rând, de diviziunea muncii.

Filozoful materialist francez **C. A. Helvetius** (sec. XVIII), sublinia in vremea sa, că inițial toți indivizii sunt egali, diferențierea producând-o societatea ulterior prin condițiile de viață, tipul şi nivelul de educație.

Educație fizică

Educația fizică este „activitatea de formare-dezvoltare *corporală necesară pentru asigurarea şi cultivarea valorilor sănătății omului, respectiv a stării de echilibru şi funcționare a* organismului [...] de formarea-*dezvoltare a personalității umane proiectată şi realizată prin valorificarea deplină a potențialului fizic, fiziologic şi psihologic al organismului în condițiile specifice societății moderne, contemporane''* (Cristea, 2000). Aceasta „*este reprezentată de un ansamblu de măsuri care au ca scop asigurarea dezvoltării fizice armonioase a oamenilor, întărirea sănătății, formarea şi perfecționarea cunoştințelor, priceperii şi deprinderilor de mişcare necesare atât pentru muncă, cât şi pentru activitatea sportivă''* (DEX, 1975).

Sporirea randamentului energetic al organismului uman pe plan biologic şi social şi asigurarea funcționării în condiții optime a tuturor organelor interne vitale, în special a sistemului neuroendocrin, care coordonează toate funcțiile organismului, reprezintă unul din principalele obiective ale *educației fizice*. Prin practicarea acestei activități în mod rațional şi ştiințific, se urmăreşte formarea şi perfecționarea deprinderilor motrice, mărirea

potențialului biologic individual, precum şi dezvoltarea armonioasă şi sănătoasă a organismului şi personalității, cu atât mai mult cu cât viața modernă - datorită exploziei dezvoltării ştiințifice şi tehnice - schimbă permanent structura regimului de viață a omului şi raporturile acestuia cu mediul înconjurător. Alte roluri importante pentru viața socială ale acestei activități sunt:

- funcția educativă;
- funcția recreativă şi de destindere;
- funcție de recuperare fizică sau a însuşirilor motrice;
- funcție stimulativă şi de autoperfecționare;
- funcție de întreținere;
- funcție de dezvoltare a spiritului şi preferinței de şi pentru competiție;
- funcție de armonizare a calităților fizice cu cele psihice şi cele estetice, rezultate din practica exercițiilor fizice ;
- funcție de dezvoltare şi perfecționare a capacității motrice etc.

Tendințele generale a semenilor noştri de reducere a solicitărilor fizice dinamice şi creştere a ponderii efortului psihofizic static, au drept consecință diminuarea capacității motrice a organismului, a inițierii şi declanşării procesului de degradare a sistemelor muscular de susținere şi a celui de irigare a țesuturilor, cu implicații grave asupra celor mai importante funcții ale corpului, dar şi la nivel social, prin creşterea morbidității, slăbirea capacităților biologice şi fizice ale populației şi diminuarea drastică a potențialului demografic cu repercusiuni pe termen lung.

Conținutul conceptului include de asemenea şi ansamblul de deprinderi şi capacități specifice domeniului sportiv, care se referă la înlăturarea deficiențelor somato-funcționale, la modelarea şi dezvoltarea armonioasă a organismului şi a personalității umane, toate

acestea exercitate printr-un echilibru funcțional desăvârşit între calitățile psihice şi cele fizice, reprezentând rampa de lansare cea mai importantă pentru viitorii sportivii de performanță.

În sistemul de învățământ național, aceasta este structurată astfel încât să cuprindă toate etapele vieții individului uman, după cum urmează: educație fizică pentru preşcolari, pentru învățământul primar, gimnazial, profesional, liceal, postliceal, universitar, militar, pentru dizabili şi vârstnici.

Exercițiu fizic

Activitatea fizică, de-a lungul istoriei umanității, este responsabila numărul unu pentru producerea diviziunii muncii şi apoi a nivelului la care a ajuns civilizația umană actuală.

Pornindu-se de la exercițiile fizice de antrenament vânătoresc, practicate în peşterile zugrăvite cu animalele care le puneau viața în pericol sau cu cele care contribuiau la existența tribului şi continuând cu antrenamentele cu specific războinic de apărare sau cucerire, care urmau să reprezinte originea sporturilor de mai târziu, exercițiile fizice au însoțit omul de la starea primitivă până în zilele noastre, când au căpătat manifestări şi valențe sociale fundamentale pentru cultura, politica şi sănătatea popoarelor, aspecte exprimate în final, în timpurile moderne, prin varietatea sporturilor populare sau a celor de performanță. Practicarea regulată a exercițiilor fizice este necesară în toate etapele vieții, pentru că înlesneşte adaptarea mai uşoară la cerințele vârstei, ale societății şi la îndeplinirea sarcinilor implicate de necesitățile existenței zilnice, stimulează şi îmbunătățeşte gândirea, curiozitatea,

creativitatea, performanța fizică şi motrică, şlefuieşte şi înfrumusețează corpul, fortifică sănătatea etc.

Management

Managementul este un concept care ține atât de ştiință cât şi de arta de a organiza, gestiona şi conduce o organizație, o activitate sau o acțiune, iar managerul este **specialistul** care dirijează sau *gerează* interesele unei instituții, ale unui club sau echipe - de sportivi în cazul nostru - ale unui om de cultură, artist sau sportiv. În cazurile din urmă, managerul sau impresarul se ocupă şi de organizarea spectacolelor culturale ori competițiilor sportive, precum şi cu administrarea activităților financiare implicate de realizarea şi desfăşurarea acestor evenimente.

Performanța fizică

Se referă la rezultatele deosebite obținute din punct de vedere fizic, într-un domeniu sau o probă şi este specifică activităților corporale şi competițiilor sportive. Implică aptitudini deosebite în folosirea forței realizate printr-un antrenament disciplinat şi este o mare consumatoare de energie fizică şi psihică.

Performanța psiho-fizică

Reprezintă performanța umană, la care dominanta laturii psihice sau fizice este practic imposibil de stabilit. În această categorie intră performanța în arte (sculptură, pictură, grafică, muzică, teatru, balet, gimnastică artistică etc.), în sport (lupte, scrima, tenis, alpinism, box,

gimnastica, paraşutism etc.), în activităţi profesionale speciale (cosmonaut, cercetător polar, ghid alpin, scafandru, sondor marin, antropolog etc.).

Performanța motrică

Manifestare şi grad de eficiență al acesteia, care rezultă din mobilizarea tuturor resurselor unui individ în contextul rezolvării unei sarcini motorii. Performanța provine din şi depinde esențial de aptitudinile fizice şi psihomotorii, de complexitatea abilităților personale posedate de individ şi de capacitatea acestuia de a le polariza, mobiliza şi folosi optim într-o sarcină la care este supus şi care se dovedeşte foarte dificilă; capacitate care este o proprietate şi un indicator ale nivelului motivațional şi de control emoțional atins la un moment dat de practicant.

Performanța sportivă

Performanța sportivă este reprezentată de acele rezultate de excepție obținute într-o anumită probă de un sportiv, de o echipă sau de un grup de sportivi, la un aparat sau la o probă specifică, de obicei într-o competiție la care rezultatele subiecților se compară între ele, exprimate printr-un calificativ sau o cifra pe o scală valorică standardizată şi omologată de foruri formale de specialitate. După Kramar (1997) este un „rezultat valoros – individual sau colectiv – *obținut într-o competiție sportivă şi exprimat în cifre absolute după sistemul baremurilor oficiale,* sau prin locul ocupat în clasament” şi care „constituie motivul *fundamental al întregii activități de pregătire şi participare la competiție”*

Într-o exprimare comună, **performanța** este privită în mediul social de proveniență a individului ca o isprava nemaipomenită, o reuşită de vârf, ca ceva unic, ceva care nu s-a mai realizat de antecedenți, ceva excepțional care - în momentul producerii sau cu trecerea timpului - va căpăta valoare socială, (de simbol sau de reper) la nivelul comunității.

Valoarea cea mai înaltă a unei performanțe este **recordul,** pentru care luptă cu înfrigurare atât sportivii cât şi antrenorii. Asupra lui este îndreptată şi atenția specialiştilor din domeniile specifice sau conexe ori ai altor sectoare de activitate, care îi studiază izvoarele în laboratoare pentru a-i putea ameliora metodele de obținere şi pe care, cu măiestria lor, încearcă să-l îmbunătățească de fiecare dată antrenorii, spre gloria discipolilor lor.

Multe dintre elementele şi tehnicile folosite în mediul sportiv de performanță, sunt preluate cu timpul de instituțiile de învățământ din diferite domenii de activitate, contribuind astfel la îmbunătățirea activității obişnuite a acestora la orele de educație fizică, de sport ori de specialitate (în armată, în cercetarea extremă - cosmos, scufundări marine de mare adâncime, escaladări alpine etc.).

Este de reținut că performanța pentru sportivii profesionişti are valoare de marfă (pentru care primesc bani!) şi la ea contribuie, pe lângă calitățile personale, şi o seamă importantă de realizări ale unor specialişti din diferite domenii de cercetare.

Sport

Conform articolului **2**, aliniatul **1**, litera **a** a Chartei Europene a Sportului, prin sport se înțelege *„toate formele de activități fizice care – prin participare organizată –* au ca obiectiv

exprimarea sau ameliorarea condiției fizice şi psihice, dezvoltarea relațiilor sociale sau obținerea de performanțe în întrecerile de orice nivel"

Sportul azi, ca prezență cotidiană, este expresia manifestării practice, sub supraveghere calificată sau nu, a unui ansamblu de exerciții fizice şi de jocuri practicate metodic, pentru întărirea organismului şi pentru a educa voința, curajul şi inițiativa, spiritul de echipă, de competiție, de învingător etc. Practicarea acestei activități fizice, presupune un antrenament organizat, respectarea anumitor reguli şi a unei anumite discipline, având la bază aspectul competitiv şi urmărirea obținerii de performanță. *„Se practică la vârsta şcolară pentru întregirea personalității copiilor şi tinerilor, iar mai târziu pentru menținerea şi potențarea capacității de rezistență a organismului la eforturi''* (M.D.E., 1978). Se exprimă sub două forme: ***sport de masă*** şi ***sport de performanță***,.

Sportul de masă

Activitate sportivă practicată de un număr foarte mare de indivizi – având drept scop petrecerea timpului liber în mod reconfortant, realizarea unei condiții fizice bune, a unei armonii fizice şi estetice corporale în conformitate cu solicitările şi standardele timpului şi a unei stări de sănătate benefice unei activități umane cotidiene susținute.

Aspecte ce țin de ***scopul***, ***funcțiile*** sportului de masă şi ***drepturile*** cetățenilor privind practicarea acestuia, sunt prevăzute în Charta Europeană a Sportului pentru Toți, aprobată la Bruxelles în anul 1975.

Sportul de performanță

Este o activitate la care participă posesorii celor mai bune rezultate obținute în competițiile de specialitate, de un număr – se înțelege - foarte mic de indivizi.

Sociologie

Termenul îşi are originea în două cuvinte: **socius,** de sorginte latină, care înseamnă soț, **asociat**, camarad, tovarăş şi **logos**, de obârşie greacă, care are înțeles de cuvânt, idee, teorie, *ştiință*.

Acest termen a fost creat şi folosit pentru prima oară în literatura de specialitate, în anul 1839, de către filozoful francez **Auguste Comte**, şi luat **ad litteram**, înseamnă *„ştiința însoțirii, a asocierii, a întovărăşirii, a grupării colectivelor, unităților sau formațiunilor sociale de orice fel, a tuturor formelor de viață socială constituite de oameni, de la cele mai simple şi mărunte, ca familia conjugală, cercurile de* prieteni, echipele de m*uncă, până la cele mai complexe şi mai întinse, ca triburile, popoarele, națiunile, țările, organizațiile internaționale şi mondiale''*(Herseni, 1981). După **Norman Goodman** (1991), **sociologia** este definită ca fiind „studiul *ştiințific al comportamentului social al asocierii umane şi al rezultatelor acestor acțiuni''*. Într-o formă mai concentrată, putem afirma că *este ştiința despre social care studiază* societatea sub toate aspectele sale specifice (fenomene sociale, fapte, comportamente, relații, sistemele sociale etc.)

Sociologia educației

*„**Sociologia educației** reprezintă o ştiință socioumană de graniță, care are ca obiect de studiu specific, analiza relației complexe existente între societate şi activitatea de formare-dezvoltare a personalității, realizabilă îndeosebi în contextul învățământului, la nivel de sistem şi de proces”* (Cristea, 2000). Luată în contextul ştiințelor pedagogice, **sociologia *educației*** se ocupă în totalitate de domeniul specific educației, din perspectiva impactului formativ major al modelului de societate pe care o avem în vedere, înregistrat la nivel de sistem şi de proces, în cele două planuri: **micro** şi **macrostructural.**

Ştiințele sociale şi îndeosebi **sociologia**, se interesează şi se ocupă de educație din două motive fundamentale:

a) fiindcă cultura, la nivelul popoarelor, este un tezaur care este transmis din generație în generație şi...

b) transmiterea acesteia se realizează mai ales prin intermediul unor instituții formale, unele dintre acestea jucând un rol social fundamental în ultimele decenii.

Cu cât ***sociologia educației,*** ca ştiință, cunoaşte mai bine aceste aspecte, cu atât poate acționa şi transforma activitatea instituțiilor de care se ocupă şi pe care le studiază, în beneficiul general al societății.

Sociologia sportului

După afirmația lui Marolicaru (2005) *„Sociologia sportului - ramură a sociologiei generale - studiază influențele pe care le exercită sportul, ca factor de afirmare a valențelor umane şi sociale, precum şi influențele pe care le exercită s*ocialul asupra **fenomenului sport***”*

Sociologia educației fizice şi sportului

Sociologia educației fizice şi sportului, este o ramură nouă a sociologiei generale şi o subdiviziune a sociologiei culturii. Are ca obiect de studiu specific, *analiza relației complexe reciproce care există între societate şi sistemul instituțional de formare-dezvoltare a personalității sportivului,* printr-*un ansamblu de exerciții fizice şi jocuri practicate metodic pentru întărirea organismului şi obținerea de performanță, sub îndrumarea unor specialişti, precum şi investigarea fenomenelor, faptelor şi comportamentelor sociale declanşate de această activitate.*

O definiție a cercetătorului polonez **Andrej Wohl** (apud Cârstea, 1995) afirmă: „**sociologia sportului** *este o ştiință care se ocupă de observarea şi deosebirea fenomenelor legate de funcțiile sociale ale sportului şi de sport în sine. Este acea ştiință care analizează legile care dirijează dezvoltarea sportivului, dezvoltarea factorilor sociali care ajută sau* împiedec*ă desfăşurarea sportului''.*

1.2.0. Obiectul de studiu al sociologiei educației fizice şi sportului

Sociologia educației fizice şi sportului, este o ramură tânără a sociologiei culturii şi şi-a făcut apariția în a doua parte a secolului XX. Conceptul a fost prezentat prima dată în lucrarea colectivă **Sport et Societe,** apărută la Paris în anul 1981 sub conducerea lui **C. Pociello** (apud Corneloup, 2002) şi s-a dezvoltat ca o necesitate a valorificării cunoştințelor de sociologie în practica educației fizice şi sportului în rândul elevilor şi tinerilor, dar şi ca rezultat al avântului mondial pe care l-a luat sportul de performanță, cu toate consecințele sale sociale şi politice la nivel de state şi de organizații internaționale. Domeniul său de activitate şi de competență este studiul modalităților de influențare favorabilă a activității sportive şi a practicanților acesteia din punct de vedere psiho-social al inter-relațiilor umane din acest mediu şi a câmpului social în general. Studiază atât particularitățile sociale implicate de aceste îndeletniciri practicate sistematic şi sub control de specialitate, cât şi formele şi caracteristicile formative ale activităților sportive, ocupându-se şi de cercetarea legităților sociale care pot asigura maximizarea rezultatelor la nivel de şcoală, de club sau asociație sportivă.

Activitățile sportive menționate, mai poartă numele şi de ***activități corporale*** sau ale trupului, şi după o ordonare propusă de **Cârstea** (1995) se clasifică în:

- activități corporale de **tip formativ,** care sunt obligatorii pentru toată generația în creştere;
- activități corporale de **tip conservativ-adoptiv**, proprii populației adulte; corespunde cerințelor educației permanente;
- activități corporale de **tip ludic,** care caracterizează atât copilăria cât şi vârstele adulte, (fiindcă trebuie să

recunoaştem, fiecare vârstă îşi are jocurile sale specifice!);

- activităţi corporale de ***tip competiţional,*** performanţial, practicate de sportivii care fac sport de performanţă;
- activităţi corporale de **tip recreativ** şi **distractiv,** efectuate de toţi cei care vor să-şi petreacă timpul în mod plăcut şi relaxant; sunt activităţi de destindere, recreare şi refacere a potenţialului biologic al organismului.

O altă clasificare, tot în cinci puncte, preluată dintr-o lucrare de-a sa mai veche (1969), propune profesorul **Epuran** în ***Metodologia cercetării activităţilor corporale***, apărută în anul 2005. După această clasificare, activităţile corporale sunt:

1. activităţi corporale **ludice** *„constituind un conplex de mijloace care satisfac nevoile de mişcare ale omului, sub formele cele mai variate”*;
2. activităţi corporale **gimnice**, în care sunt cuprinse: gimnastica de bază, gimnastica aerobică, jogging-ul, exerciţiile de menţinere a condiţiei fizice, exerciţiile calisthenice;
3. activităţi corporale **agonistice**, de tip competitiv care realizează trecerea gradată de la joc recreativ la sport şi la performanţă;
4. activităţi corporale **recreative**, efectuate în timpul liber pentru divertisment şi recreere;
5. activităţi corporale **compensatorii**, care au rol şi funcţie de *„recuperare a capacităţii fizice, motrice şi psihice a celor care manifestă prezenta diferitelor handicapuri”*.

Toate aceste activităţi fac obiectul ***sociologiei educaţiei şi culturii fizice şi sportului,*** ştiinţă care se ocupă atât de individul activ fizic, dar mai ales de sportiv.

Astăzi este de neconceput ca la marile competiţii internaţionale să nu participe pentru a se întrece, cei mai valoroşi sportivi ai lumii, care provin din competiţiile naţi-

onale. Pentru aceasta, fiecare stat care are în proiectele sale dezvoltarea sportului de masă sau a celui de competiție, face eforturi deosebite, atât financiar cât şi organizatoric şi metodologic, folosind toate realizările de top ale cercetării ştiințifice privind potențele fizice, psihice şi intelectuale umane. Nu este de neglijat imaginea pe care o țară o poate câştiga prin valoarea şi valorizarea performanțelor sportive obținute de reprezentanții săi. Dacă din punct de vedere economic, nu sunt multe statele care se pot lăuda cu rezultate de vârf, din punct de vedere sportiv, chiar şi țările din lumea a treia pot obține performanțe excepționale. Sportivii devin astfel cei mai buni ambasadori şi cei mai eficienți ***„fabricanți"*** de imagine pentru țările pe care le reprezintă, iar politicienii nu evită să se folosească de acest **vehicul** util pentru cariera lor şi o folosesc din plin, chemându-i - după obținerea unor rezultate deosebite la nivel internațional - pentru a-i felicita şi a-i onora cu diplome şi cele mai înalte titluri de merit ale statului. Exemplul cel mai elocvent în acest sens, este experiența țării noastre din deceniului şapte al secolul trecut. Până în anul 1976, când a avut loc Olimpiada de la Montreal, se ştia despre România foarte puține lucruri. Era o țară comunistă, pierdută undeva în Europa, despre care lumea nu avea prea multe informații. După cele cinci note de 10 obținute de excepționala gimnastă care a fost ***Nadia Comăneci***, reprezentând o premieră mondială în notarea exercițiilor la gimnastică, numele **Nadiei** şi al **României** se aflau pe buzele tuturor corespondenților de presă sportivă din întreaga lume, dar şi ale telespectatorilor. Fenomenul **Nadia,** care a bulversat nu numai lumea sportivă mondială cu performanțele sale, ci milioane de telespectatori, a făcut ca **România** să devină pentru un timp, țara minunilor şi a copiilor excepționali, adică cu totul altceva decum fusese percepută până atunci. S-a produs un reviriment puternic în relațiile

noastre economice, culturale şi diplomatice cu toate statele lumii. România se contopea cu imaginea **Nadiei *Comăneci***, adică cu aspirațiile, grația, perseverența, frumusețea şi performanța unui copil extraordinar. Acest model de copil şi de sportiv, de acum era dorit de toți, de la părinții simpli până la şefii de state.

Am prezentat numai o parte din consecințele sociale pe care le poate induce un sportiv, un sport dus până la perfecțiune de către nişte oameni excepționali.

La performanțele **Nadiei,** în România s-au adăugat de-a lungul timpului, alte şi alte performanțe ale altor tineri extrem de ambițioşi şi de talentați din sporturi precum natația, handbalul, atletismul, scrima, caiac-canoe, fotbalul, tirul, boxul etc. Ei au devenit modele de urmat pentru părinții care-şi doreau să aibă astfel de copii minunați, dar şi pentru copii care râvneau după astfel de isprăvi. Această experiență a făcut ca sportul de performanță să devină un fenomen social foarte important pentru oamenii politici dar şi pentru cercetătorii din domeniul sportului sau din domenii conexe din România.

Consecințele se cunosc: centre speciale de antrenament pentru gimnastică şi pentru alte sporturi, apariția unor cluburi şi asociații sportive foarte puternice, a unor galerii de susținători foarte robuste şi numeroase – şi să subliniem, foarte civilizate, dovedind astfel un nivel de educație ridicat - a dezvoltării de servicii specifice întrecerilor sportive, a dezvoltării unor industrii specializate pe echipamente şi aparate profesionale pentru sportivi. Toate acestea reprezintă fapte sociale cu impact deosebit în viața sportivă, economică şi politică ale timpului.

Sociologia educației fizice şi sportului se ocupă, prin cercetările sale, de o gamă foarte vastă de probleme, plecând de la cele ale nivelului de educație a sportivului şi a galeriei de susținători, până la impactul psiho-social

al unei victorii sau înfrângeri, al modelului psihocomportamental oferit de sportiv - care poate induce comportamente pozitive sau negative (acte de caritate, viață decentă, moralitate ireproşabilă sau drog, viață imorală, comportamente huliganice etc.) în rândul admiratorilor sau a consumatorilor de spectacole sportive. Această ştiință abordează de asemenea problema interdisciplinarității ştiințelor care pot contribui cu rezultatele lor la noi performanțe umane. Afirmând aceasta, ne gândim la contribuțiile din domeniile biologiei, medicinii, psihologiei, geneticii, biomecanicii, biochimiei, gastronomiei, pedagogiei şi, nu în ultimul rând, al **sociologiei *sportului de performanță***.

Dintre ştiințele sociale care abordează fenomenul sportiv ca proces social particular, ies în evidență ştiințele pedagogice şi disciplinele metodice de ramură care, prin menirea lor şi prin modul cum abordează fenomenul, au o vădită natură sociologică.

Din toate cele afirmate mai sus, putem constata rolul deosebit pe care îl are cercetarea sociologică în acest domeniu, pentru a descoperii şi elucida toate cauzele şi consecințele sociale ale fenomenului **sport.**

Unul din deziderατele **Sociologiei *educației fizice şi* sportului** este şi acela de a se implica în cercetarea fenomenului sportiv încă din etapa preşcolară a sistemului de învățământ, pentru a găsi şi apoi propune soluții creative la unele probleme sociale ale copiilor cu aptitudini sportive deosebite, dar şi cu dizabilități. Este preferabil ca sociologul să lucreze în echipă cu psihologul, medicul şi profesorul de sport, pentru a avea o perspectivă vastă a fenomenului şi a-şi putea lămuri unele comportamente ce țin de mediul familial, şcolar şi social al sportivului în devenire sau ale grupului de sportivi luat în considerație.

Rolul ***sociologiei educației fizice şi sportului*** este şi acela de a descoperi la timp şi a putea explica cu instru-

mentele ştiinţifice specifice şi adecvate, anumitele aspecte ce ţin de modele, de evoluţia socială, de motivaţia socială a unui sportiv şi de a propune soluţii care să consolideze performanţa. Această disciplină cercetează fenomenul sportiv în contextul ansamblului social, ca element constitutiv al acestui ansamblu, dar şi ca produs al lui, care, pentru a putea fiinţa şi realiza unele obiective specifice, stabileşte o multitudine de relaţii directe şi indirecte cu societatea.

Sarcinile sale privind cercetarea fenomenului sportiv, după părerea noastră, rezidă în:

- ***studierea manifestărilor sociale*** ale elevilor şi sportivilor prinşi în diferite forme de activitate sportivă;
- ***studierea particularităţilor sociale*** ale întrecerilor sportive şi ale modalităţilor de optimizare a performanţei sportivului;
- **folos*irea metodelor şi tehnicilor de cercetare moderne*** din domeniul ştiinţelor socio-umane în descoperirea, selectarea şi promovarea sportivului cu reale calităţi psihofizice în arena sportului de performanţă;
- ***studierea activităţilor sportive*** cu scopul de a înlesni profesorului de educaţie fizică şi antrenorului instrumente şi modele de organizare şi de structurare a relaţiilor interpersonale ale sportivilor, pentru eficientizarea organizaţiei şi a activităţii de pregătire fizică şi sportivă pe baze ştiinţifice moderne la nivelul cerinţelor cotidiene.

Toate aceste aspecte se constituie în vectori importanţi în armonizarea activităţii motorii a individului tânăr cu aspectele fundamentale ale mediului social, uşurându-i integrarea în acesta; îi ajută pe viitori profesori de specialitate şi pe antrenori la deprinderea priceperii de a aplica cu succes cunoştinţele de **psiho-sociologie** în activitatea lor profesională, având ca ţel permanent, întărirea sănătăţii fizice şi psihice şi întipărirea în comportamentul celor

antrenați, a abilităților de integrare socială rapidă şi fără asperități.

Ca ştiință a vieții sociale, **sociologia** în general şi disciplina de care ne ocupăm - în mod special - este angrenată în procesele de evoluție şi perfecționare a vieții şi activității sportivului, a devenirii sociale a acestuia, a influenței pe care el şi actul său sportiv îl au asupra mediului social în care se dezvoltă şi se integrează, şi amprentele pe care acest mediu le lasă asupra sa. Aceasta, parafrazându-l pe **Petre Andrei** (1970), are ca *obiect de activitate, cercetarea realității sociale şi procesualitatea devenirii şi realizării acestei realități, studiul societății în totalitatea sa, natura şi esența, structurile şi funcțiile ei, modul în care aceasta evoluează, o*rdinea de drept *a societății, legitățile care-i guvernează evoluția şi dinamica.* O parte dintre conceptele de bază cu care lucrează **sociologia** (societate, colectivitate, grup social, relații sociale, relații interpersonale, opinie, mentalități, fapte sociale, rol şi status social, cultură socială, socializare, mobilitate, performanță, adaptare şi integrare socială, dezvoltare socio-umană, influență şi imagine sociale etc.), le foloseşte şi ***sociologia educației fizice şi sportului.*** Obiectul de cercetare al acesteia din urmă, îl constituie colectivele de sportivi, relațiile interumane în cadrul acestora şi în afara lor, ansamblul dimensiunilor sociale ale existenței sportivului, viața lui socială în diferite structuri şi organizații, în diferitele medii de proveniență ori de destinație, comportamentul uman în mediul social propriu sportivului sau grupurilor sportive de diferite tipuri, impactul acestui comportament în grupul de origine şi în societate, impactul sociologic ale performanței sportive în diferite medii de educație (familie, şcoală, club sportiv, universitate, asociație sportivă), influența mass-media asupra evoluției actului sportiv, aspectele sociale ale retragerii din activitatea sportivă de performanță, importanța psihofizică şi socială a practicării exercițiilor

fizice în tot sistemul de învățământ, rolurile sociale ale profesorului de educație fizică şi sport, ale antrenorului etc.

1.3.0. Relația sociologiei cu alte ştiințe

Ocupându-se de cercetarea unui domeniu atât de vast, cum este cel al realității câmpului social, **sociologia** se întâlneşte şi deseori se intersectează şi cu alte ştiințe care studiază omul şi societatea, ştiințe pe care universitarii **A. Mihu** din Cluj-Napoca (1992) şi ***C. Schifirneț*** din Bucureşti (2002), le împart în trei mari grupuri:

a) ***grupul ştiințelor sociale:*** antropologia, economia, psihologia socială, istoria şi **sociologia**;
b) **grupul disciplinelor umaniste:** filozofia, teologia, literatura, muzica şi arta;
c) ***grupul ştiințelor comportamentale:*** etologia, antropologia, psihologia, aspectele comportamentale ale economiei, geografiei, dreptului, psihiatriei, **sociologiei** şi ştiințelor politice.

După câte observăm, **sociologia** este cuprinsă în două grupuri de ştiințe: grupul ştiințelor sociale şi grupul ştiințelor comportamentului. Acest fapt demonstrează nu numai complexitatea obiectului său de studiu, dar şi existența unor moduri şi unghiuri diferite din care poate fi abordată problematica socială. Obiectul său de studiu fiind câmpul social, practic **sociologia** comunică, într-un fel sau altul, cu toate ştiințele. Enumerăm mai jos doar o parte dintre cele mai importante conexiuni. Astfel, are o relație foarte bună (raporturi de reciprocitate) cu **istoria,** care ii aduce materialul faptic indispensabil analizelor

sociologice, uşurând evidențierea unor tendințe, direcții, ritmuri de dezvoltare ale societății contemporane. Amândouă ştiințele studiază faptele concrete din societate, *„numai că* **istoria** *se rezumă la unicate şi faptele de* succesiune ale trecutului, pe când **sociologia** *cercetează faptele prezentului ce au reprezentativitate statistică ridicată”* (Ionescu şi Stan, 1997). Istoricul are misiunea de a descoperi şi de a conserva izvoarele trecutului, sociologul este pus în situația de a inova, de a găsi soluții noi în concordanță cu dinamica socială curentă. Are relații cu **psihologia**, care studiază individul uman şi personalitatea acestuia, cu ***psihologia socială*** – care se ocupă de studiul relațiilor sociale, ale structurilor, interacțiunilor şi dinamicii organizării sociale, cu **antropologia** - care este ştiința despre om ca individ şi specie, cu ***ştiințele economice*** – care se ocupă de viața economică a societății (producția, distribuția şi consumul bunurilor şi serviciilor, retribuția muncii, banii, afacerile, relațiile economice internaționale etc.), cu **etologia,** care are ca obiect studiul moravurilor popoarelor, cu ***ştiințele politice*** - care studiază doctrine, idei, organizarea politică, strategii şi comportamente electorale etc., cu discipline din domeniul **matematicii -** de la care preia instrumente de calcul şi modele de reprezentare şi interpretare a datelor. De asemenea, are relații consistente cu **etnologia,** cu care, nu numai că foloseşte în comun unele metode de cercetare, dar îi preia şi o serie de informații despre societățile trecute şi dispărute, sau despre comunitățile contemporane cu nivel de dezvoltare cultural, material şi spiritual neafectate de modernism şi globalizare, ori rămase în urmă din punct de vedere al civilizației contemporane (aşa-numitele comunități retardate). Toate aceste informații ne ajuta să ştim de ce şi cum am evoluat, într-un mod sau altul, ca ființe sociale, „cum de au *ajuns lucrurile să fie ceea ce sunt”,* după cum afirma **F. Boas** (apud Ionescu şi Stan, 1997). Relaționează cu

pedagogia, pentru că, după cum afirma **Petre Andrei** (1970), *„procesul de formare al conştiinței sociale, care este condiția fundamentală pentru existența unei societăți, este ajutat deci în mod categoric de educație. De aceea* **sociologia** *şi ştiința educației s*au **pedagogia**, sunt foarte legate una de *alta”*. Conexiuni are şi cu alte ştiințe, însă ne vom opri deocamdată doar la cele enumerate mai sus.

Dacă ne vom referi doar la **sociologia sportului,** la cele relatate de noi se mai pot adăuga - ca făcând parte printre cele mai importante şi **genetica, biochimia, medicina, biomecanica** ş.a..

1.4.0. Funcțiile sociologiei

Ca ştiință, **sociologia** îndeplineşte mai multe funcții, însă noi o să le enumerăm doar pe cele pe care le considerăm a fi mai utile pentru domeniul de care ne ocupăm:

- ***funcție descriptivă*** – descrie faptele sociale, fenomenele şi structurile sociale, prezintă realitatea socială în dinamica sa integrală;
- ***funcție explicativă*** –care scoate în evidență şi explică raporturile fundamentale ale interacțiunilor care au loc în câmpul social, care formează normalitatea şi regularitățile vieții sociale într-o anumită perioadă de timp într-o societate, precum şi a factorilor generatori ai faptelor şi fenomenelor sociale care, corect interpretați, pot scoate în evidență tendințele de dezvoltare socială;
- ***funcție critică*** – cu care se analizează în mod critic faptele şi fenomenele câmpului social, arătând nu numai cum şi de ce acestea **sunt** într-un mod sau altul, ci şi ***cum ar trebui să fie*** pentru a putea eficientiza

dezvoltarea socială, pentru a elimina problemele şi contradicțiile din societate, înlocuindu-le cu modele armonioase, mereu perfectibile sau cu alternative care pot fi puse în practică de conducerea politică a societății;

- ***funcție prospectivă şi prognostică*** – cu care **sociologia**, în urma cercetărilor efectuate, poate diagnostica *şi* prevedea sensul şi modul în care o societate se poate dezvolta, poate oferi alternative corective sau informa-ții ştiințifice explicative; ea acceptă două tipuri de previziune, respectiv **previziunea stare de fapt** - în care nimic nu poate interveni să tulbure desfăşurarea fenomenului, şi **previziunea plan** - în care actorul social poate acționa pentru susținerea desfăşurării normale a vieții sociale;
- ***funcție aplicativă*** - sociologia în urma studiilor asupra câmpului social, elaborează ipoteze, propune soluții şi rezolvări, recomandă de asemenea alternative care pot fi puse în practică de autoritatea politică a socie-tății.

Toate aceste ***funcții,*** nu au un statut independent. Ele interrelaționează, se susțin reciproc şi în mod firesc, în aşa măsură încât **sociologia** să-şi poată îndeplini menirea sa ştiințifică în cadrul celorlalte ştiințe despre om şi societate.

1.5.0. Sociologia grupului mic

În ultimele decenii, cercetătorii din domeniul sociologiei, psihologiei şi psihologiei sociale, au fost preocupați în mod deosebit de viața şi organizarea grupului mic, în special de psihologia membrilor acestuia, de structurarea şi tipul relațiilor interpersonale şi de găsirea ori construirea unor instrumente cu care să se poată controla sau

induce anumite comportamente individuale ori de grup la nivelul organizației. S-a vizat în special problema performanțelor pe care grupul le înfăptuieşte sau le-ar putea realiza, în urma modului de structurare şi de organizare.

Studiile cele mai semnificative au fost efectuate pe grupuri mici din industrie şi armată şi foarte puține pe cele din activitățile sportive, care au beneficiat totuşi, prin transfer, de rezultatele acestor cercetări.

Grupul mic, spre deosebire de alte tipuri de grupuri, îşi are specificul său de funcționare şi acest lucru ne interesează în mod aparte, datorită faptului că toate activitățile sportive au la baza acest tip de grup, format din două până la 20-25 persoane, care se află într-un sistem de relații de comunicare, de colaborare, de apreciere, organizate după norme proprii şi specifice de conduită, pentru atingerea unui țel comun.

Primele studii asupra grupului mic privind performanța şi nivelul de creativitate, au fost întreprinse de E. Mayo. Au urmat cele ale lui **K. Lewin,** care au vizat rolul liderului într-un astfel de grup şi cele ale lui **J. Moreno** - care s-a ocupat de definirea rolului relațiilor preferențiale între membrii grupului mic şi dezvoltarea unor instrumente de cuantificare a acestor relații, cel mai cunoscut fiind tehnica sociometrică.

După cum subliniază **M. Epuran** (2001), grupul mic sportiv *„prezintă o anumită dinamică, grad de coeziune (moral şi spiritual de grup), tipuri de interacțiuni, un sistem de comunicare direct interpersonal, prezintă fenomene de autoritate şi de dependență grupală, de presiune a grupului,* procedee de conducere etc. care*-l definesc şi-l diferențiază de altele”* şi *„trebuie înțeles ca sistem, cu organizare internă ierarhizată care implică interacțiunea elementelor componente, mecanisme de reglaj şi autoreglaj, integritate”*.

Studiile care s-au ocupat de **grupul mic formal** din sport (în sportul de stradă, de recreere sau de întreținere –

grupurile pot fi spontane sau informale) au vizat sistemul de relații preferențiale, dinamica și coeziunea din cadrul grupului, procesele de conducere, tipologia liderilor ş. a. În sportul de performanță, regulile pentru constituirea acestuia sunt precise, uneori chiar rigide: membrii echipei sau reprezentanții clubului ori ai asociației sportive, sunt admişi pe criterii de performanță bine stabilite, alegându-se indivizii cei mai dotați şi cu rezultatele cele mai bune realizate la cel mai înalt nivel competițional.

Cunoscându-se faptul că de coeziunea membrilor grupului, depind nivelurile de performanță şi de satisfacții ale sportivului cât şi ale antrenorilor, se impune din punct de vedere sociologic, cunoaşterea aprofundată a tuturor nuanțelor psihocomportamentale ale componenților săi, pentru a putea preântâmpina situațiile delicate de **dezbinare**, **dezorientare** şi **pierderea interesului comun** privind deziderantele antrenorului, clubului sau ale asociației. Literatura de specialitate remarcă printre caracteristicile esențiale ale grupului mic din domeniul sportului, următoarele atribute:

- eterogenitatea echipei;
- volumul mic;
- chibzuință;
- dinamică specială şi specifică;
- adeziune voluntară a membrilor;
- asumarea şi respectarea normelor de conduită impuse de antrenor, tradițiile echipei sau ale clubului;
- nedeterminarea coexistenței în echipă;
- neângrădirea apartenenței la alte grupuri formale sau informale.

Unul dintre cercetători, îl numim pe **J. B. Cratty**, clasifică grupurile în ***coacționale*** (sportivul performează fără a interacționa cu ceilalți coechipieri) şi ***interacționale*** (performanța personală depinde de calitatea relațiilor din echipă şi este specifică sporturilor de perechi sau

grup precum tenisul, canotajul, ciclismul, ştafeta din atletism sau înot).

Relațiile interpersonale din interiorul grupului/echipei care, după **Moreno**, pot fi de **acceptare**, ***indiferență*** sau **respingere,** au o importanță capitală în viața şi performanța echipei. **Rioux** şi **Chappuis** (apud Epuran, 2001) le clasifică în relații ***preferențiale afective***, care se exprimă prin conexiuni de simpatie, respingere sau apatie şi ***preferențiale operaționale***, exprimate prin opțiunea selectării după criterii personale a partenerului/partenerilor pentru îndeplinirea dezideratului echipei şi antrenorului.

Construirea unei echipe eficiente şi performante este o întreprindere, deseori, foarte dificilă, mai ales dacă aportul specialiştilor în sociologie şi psihologie este neglijat sau pur şi simplu refuzat.

Nu rareori în echipă/grup apar situații frustrante sau conflictuale, care au în cele mai dese cazuri efecte dezastruoase, exprimate în rezultatele obținute de membrii componenți la competițiile specifice.

În ceea ce priveşte starea şi nivelul de coeziune al echipei, părerile sunt împărțite: cei mai mulți cercetători susțin teza că fără un nivel ridicat de coeziune, echipa nu este capabilă de înaltă performanță, pe când **H. Lenk** şi **Martens** (apud Epuran, 2001), susțin că *„prea multă coeziune strică”*. În situații particulare, amândouă tezele se dovedesc a fi adevărate.

Dar cum este definită coeziunea ? În cazul nostru *este reprezentată prin calitatea şi nivelul forței de atracție care se exercită între membrii echipei/grupului stăpâniți de aceleaşi interese în realizarea performanței*. Această stare, este obținută prin încurajarea relațiilor preferențiale pozitive dintre coechipieri şi este subordonată unor elemente care țin de specificul şi caracteristicile grupului organizat după cum urmează:

- ***mărimea*** (un grup cu până la zece componenți, este mai uşor de modelat, este mai coeziv şi comunicarea este eficientă şi de bună calitate);
- ***diferența de vârstă*** a componenților (cu cât este mai mică cu atât rolul de a optimiza, omogeniza şi compatibiliza nivelul ridicat de atitudini şi de aspirații este mai mare);
- **nivelul de *motivație*** față de țintă;
- ***trăsăturile caracteriale*** ale membrilor;
- ***trăsăturile temperamentale***;
- **structura echipei** (coechipieri pot avea specializări diferite în echipă, ocupații diferite în viața socială);
- ***structura psihologică a sinelui*;**
- ***nivelul de aspirație* al individului;**
- ***nivelurile capacității de concentrare şi de luptă*** ale sportivului în situații dificile.

1.6.0. Funcțiile sociale ale sportului

În ce măsură practicarea sportului produce efecte materiale, culturale, spirituale sau simbolice asupra instituțiilor, grupurilor sau a altor elemente sociale, sau în ce măsură organizațiile sportive sunt creditate şi încurajate de către societate şi de rezultatele obținute de către reprezentanții de frunte ai domeniului - să facă performanță şi istorie ?

Interpretat adesea ca o invenție inutilă, un act gratuit, sportul, dar şi educația fizică, care au origini tot atât de străvechi ca şi ritualul religios - sunt constant în căutare de explicații şi demonstrații de anvergură pentru a-şi justifica utilitatea.

Funcțiile exprimării fizice a individului şi a unor descărcări tensionale induse de mediul social modern deosebit de competitiv dar şi stresant, pentru obținerea unui

echilibru interior, a unei imagini sociale apreciative, lupta pentru demonstrarea capacităților fizice şi a abilităților motrice de excepție ş. a., sunt specifice sportului - indiferent dacă ne referim la cel stradal, din şcoală (educație fizică), de masă, sau la cel de performanță.

Practica sportivă nu produce impresie prin conținutul semantic - precum practicile culturale (lectura, turismul, spectacolele muzicale sau de teatru, expozițiile de artă ş. a.) sau cele spirituale (acțiunile religioase a diferitelor culte); ea n-are mesaj precum literatura, însă exprimă virtuți de altă natură, pe care societatea le exploatează pentru spectacol, dar şi pentru descărcarea energiilor negative acumulate de către masele largi ale populației, acumulări datorate frustrărilor sociale, precum şi pentru oferta de modele pentru generațiile tinere. În ce măsură aceste manifestări şi spectacole sportive sunt eficiente sau aduc beneficii prin detensionări psihosociale de masă, rămâne de cercetat şi de demonstrat.

Efectele pozitive ale exercițiilor corporale (fizice) nu se văd imediat. Tradiția antică afirmă - într-o expresie rămasă definitivă, că o minte sănătoasă sălăşluieşte numai într-un corp sănătos.

Cercetări moderne, demonstrează că puterea fizică obținută printr-un program controlat de exerciții, întăreşte încrederea în sine a practicantului şi disciplinează comportamentul, că există o strânsă corelație între rezultatele efortului fizic şi calitatea moralității şi sănătății individuale, iar în sportul de performanță - s-a observat că - aceste două repere sunt întregite şi de un puternic sentiment religios. Prin urmare, societatea modernă ca şi cea antică, îi recunoaşte activității fizice şi sportului rolurile sanogen, educativ şi formativ-comportamental benefice, atât individului care le practică, cât şi societății care le promovează şi le susține material.

Anumite activități cu caracter sportiv, orientează sau sunt acceptate, datorită obiectivelor avute în vedere de

individ sau de societate. Astfel cercetările antropometrice, psihologice, sociologice şi clinice efectuate de-a lungul timpului, au scos în evidență modificările importante petrecute în rândul celor care practică sportul - față de nepracticanți - modificări exprimate prin înfățişare armonioasă, masă musculară suplimentară, forță fizică substanțial mărită, conduită aleasă, nivel mărit al aspirațiilor, călirea caracterului, echilibru psihologic puternic, încredere în forțele proprii, o mare capacitate de luptă, o gândire de învingător etc. În acest sens, sociologii şi psihosociologii au cooperat în ultimele decenii cu agenții sportivi (profesori de educație fizică, antrenori, medici sportivi) pentru a descoperi, demonstra şi confirma ştiințific, efectele benefice şi formative ale activității corporale, pentru susținerea şi justificarea activităților sportive în educația copiilor şi tinerilor şi legitimarea programelor şi instituțiilor cu sarcini educaționale în acest domeniu, şi pentru a demonstra în ce măsură instituția sau organizația sportivă reuşeşte să-şi atragă adeziunea şi încrederea în utilitatea sa socială pentru întărirea sănătății morale şi sociale a populației.

Secolul XX a făcut ca foarte multe societăți, de la cele mai dezvoltate până la cele din aşa-zisa lume a treia, să adere la opiniile favorabile practicării gimnasticii şi sportului bine dozat, cu caracter de masă, opinii legitimate de rezultatele înalte obținute de sportivii de performanță, dar şi de cele ştiințifice oferite de laboratoarele de specialitate şi de către cercetările din medicină, biologie, antropometrie, psihologie, sociologie ş.a.

Toate aceste studii au fost realizate sub imperiul devizei creării omului ideal, reprezentat prin armonia formelor şi comportamentului deosebit față de exemplarul mediu, comun. Astfel, societatea a încurajat de-a lungul timpului (arta Greciei şi Romei antice este grăitoare în acest sens!) ideea că prin exercițiu fizic constant şi bine elaborat şi dozat, se obține acea stare de plinătate şi senzația de

bine, un echilibru morfologic şi psihologic înalt, parametri fiziologici individuali ridicați, longevitate profesională şi socială mărită. În acest sens, prin analiza stării epidemiologice a practicanților de sport din zona anglo-saxonă a anilor 60-70 ai secolului trecut, s-a încercat să se demonstreze că nepracticanții sunt mult mai expuşi îmbolnăvirilor, iar anchetele medico- şi psiho-sociale s-au străduit să izoleze efectele practicării sportului pentru a fi utilizate în discursul public în a sublinia critic investițiile mici făcute de societate față de beneficiile foarte mari pe care practicarea oricăror forme de sport le-ar putea aduce sănătății publice, bugetului ministerului de specialitate şi chiar politicii externe a unui stat.

Alte cercetări au scos în evidență că investițiile în activitatea sportivă de masă, susține starea de bine fizic şi social, construieşte persoana şi personalitatea, întăreşte solidaritatea socială şi națională, scade puterea şi efectele bolilor contagioase.

Ideea că activitatea fizică este benefică organismului uman, dar şi celui social, a marcat o intensă revigorare în anii 60-70 ai secolului trecut, a practicării în masă a sportului şi exercițiilor fizice. O puternică presiune socială privind practicarea exercițiilor fizice în Statele Unite, a fost indusă de argumentele medicale folosite în discursul public de susținere (ameliorarea funcțiilor pulmonare în lupta împotriva tuberculozei, diminuarea morbidității şi mortalității, mărirea longevității, îmbunătățirea sistemului cardio-vascular, diminuarea costurilor sistemului de asigu-rări etc.) de către sociologi şi medici, dar mai ales de către organizațiile nonguvernamentale din domeniul asi-gurărilor sociale, argumente care - chiar de nu au fost demonstrate ştiințific - au rezistat la toate discursurile şi comentariile opozante (apud Jacques Defrance, 2003). Unii cardiologi susțineau chiar, că practicarea maratonului ar produce o protecție absolută împotriva

afecțiunilor coronariene, ipoteză care se baza pe rezultatele unei anchete efectuate în anul 1953 de către **Morris** şi colaboratorii săi (spre sfârşitul deceniului cinci, echipa sa revenea asupra acestor argumente, lăsând ca cercetarea medicală viitoare şi societatea să hotărască cum este mai bine). Cercetătorii amintiți, printr-un proiect amplu, vizau confirmarea existenței unei relații puternice între exercițiile fizice şi diminuarea riscului cardiovascular în contextul unui efort intens favorabil sportului, propunând în acest sens, practicarea în masă a giogging-ului. În deceniul opt, un alt cardiolog american, **Henry Solomon**, se arată ispitit de caracterul legendar al acestei pricini cauzale şi arată în ce condiții dezvoltarea cercetărilor istorice şi sociologice - care pun problema funcției sanogene a practicilor sportive - reprezintă o problemă a sociologiei, sociologiei culturii şi istoriei. El afirma că – cu toate cercetările anterioare – încă nu se ştie concret ce **efecte** asupra corpului are practicarea sportului, însă observă şi subliniază că în numeroase contexte sociale şi culturale, practicanții acestei activități sunt persuadați de aspectul benefic sanitar şi sunt susținute (efectele) de un larg corp de specialişti din domeniul ştiințelor medicale (apud J. Defrance, 2003). Ideea de mai sus este susținută şi de experiența subiectivă a practicanților sportului, care afirmă că acesta revigorează organismul, îl tonifică, oferă senzații musculare şi cutanate deosebite, de împlinire a corpului propriu, concepție larg răspândită, susținută şi influențată şi de sistemul politic al statului, dar mai ales de segmente mari de populație din societățile moderne, convinse că sportul *repară* dezechilibrul fizico-psihic produs de munca (fizică ori intelectuală) şi stresul cotidian. Această temă este sprijinită şi repetată pentru toate categoriile sociale şi de vârstă de către cercetătorii din domeniul sociologiei - americani şi deopotrivă europeni - care explică şi

recomandă pentru detensionarea relațiilor sociale, practicarea sportului de masă.

În general, teza că sportul mobilizează traiectoria profesională şi socială a individului practicant şi are rol de a descărca energiile sociale negative, exprimate prin violență verbală, politică, sexualitate ori agresivitate zilnică, n-a făcut obiectul unor demonstrații ştiințifice de anvergură, comparabile cu cele relative la efectele sanitare, însă este o idee cu țel comun, formulată de agenții şi promotorii dezvoltării sportului.

Sportul are şi o funcție simbolică. Ca şi politica, afacerile, arta, ştiința - sportul are funcții simbolice şi produce figuri-legendă, folosindu-se de calitățile individuale de excepție şi de reuşită, care devin bunuri ale comunității, cu întreaga paletă de semnificații a reuşitei totale (umane, profesionale, sociale, estetice etc.). Trei factori concură şi se fac *„**vinovați**”* de realizarea şi consolidarea legendelor (figurilor) sportive originale şi puternice:

a) **expresia talentului**, care traversează prestația corporal-sportivă şi dă dimensiunea energetică, spațial-geografică şi istorică, distingându-se în marile realizări cinematografice sau în interesantele producții literare;

b) **mediatizar*ea intensă*** şi viguroasă a acțiunilor sportive din timp, prin mijloace mass-media cu mare audiență (ziare, reviste de profil ilustra-te, radio şi TV);

c) ***audiența şi ecoul*** masive şi populare, care să preamărească performanța unui sportiv şi care să ofere cu forță societății sau lumii, un model social şi cultural.

Efectul de mit este realizat, susținut şi dezvoltat şi de consecințele produse de apariția cu un număr aproape dublu în prejma şi pe timpul evenimentului - a publicațiilor cu specific sportiv.

Unul din efectele acestei acțiuni a fost şi dezvoltarea fără precedent, după apariția şi afirmarea **Nadiei *Comăneci,*** care *„a transformat Olimpiada într*-un zâmbet de

copil, deschizând noi ritmuri plastice posibilităților corpului uman, pe care l-a scos *din realitatea consacrată şi l-a îmbrăcat* într-*o legendă atrăgătoare"* (Marolicaru, 2005, citat din ziarul grecesc Kahimerini), a gimnasticii româneşti şi a celei mondiale.

Mass-media, în demersurile sale de comunicare, se foloseşte de o paletă largă de instrumente specifice; utilizează ***construcții discursive*** care personalizează şi impresionează, ***selecționează elemente ale performanței*** sau **incidente** cu efecte emoționale puternice, ***montează*** **povestiri** ori ***relatări cu circumstanțe dramatice***, subliniază **in*tervenția destinului*** dar şi a muncii până la epuizare în afirmarea calităților de învingător şi a curajului individual excepțional față de adversități etc. Apoi, Panteonul personajelor intens popularizate, care devin populare, se transformă în surse de informare şi de studiu şi pentru sociologie - căreia îi oferă material la alegere şi din belşug pentru analiză.

Figurile sportive importante oferă modele sociale şi umane de posibilă identificare a unui public relativ tânăr (10-20 ani) care nu cunoaşte încă nume de personalități sportive sau culturale cu rezonanță, care n-are un bagaj cultural încă consolidat.

Cercetările mai particulare, studiază şi în ce măsură eroii sportivi pot furniza un model de ascensiune socială. În Anglia anilor 20-30 ai secolului trecut, părinții bogați ai copiilor cu eşec şcolar ca şi cei ai familiilor scăpătate au putut converti eşecul în izbândă, prin folosirea energiilor tinere şi a aptitudinilor motrice în activități sportive de succes. Alți cercetători caută explicații despre cum un campion cu origine comună, dintr-un mediu social - adesea de la periferia societății - poate traversa ascendent ierarhia socială, pătrunzând într-un grup superior socio-cultural ori politic, ori eroi sportivi din familii cultivate sau ale straturilor sociale superioare, ajung în grupuri marginalizate ale societății (consumatori ori

traficanți de droguri, traficanți de arme, violatori, clienți frecvenți ai penitenciarelor etc,)

Celebrarea eroilor sportivi de către literatura mitologizantă, opera de transfigurare şi aducere la cunoştința marelui public a actelor acestora şi de rememorare a unor împrejurări de mare mândrie națională, reprezintă de asemenea, acte de fixare în istorie a figurilor legendare.

Realizarea unei performanțe extreme, deosebit de dificile, reuşita - datorită unei străduințe şi muncii susținute, raționale etc. - sunt calități care devin pentru marele public gesturi etalon, care fac dintr-un sportiv exemplar, o legendă şi după trecerea în neființă, figura eroului fiind utilizată, nu rareori, şi ca suport al identificării sociale ori naționale, contribuind adesea la dezamorsarea unor tensiuni create de inegalitățile existente între straturile sociale (tinerii negrii din ghetourile americane se identifică cu succesele baschetbalistului Michael Jordan, imigranții din Franța cu reuşita lui Zinedine Zidane, emigranții români din America cu imaginile Nadiei, Hagi s-au a lui Doroftei etc.).

Prezentarea cu ştiință şi echilibru a figurilor de succes care provin din păturile sociale inferioare (percepute - în general - defavorabil de către grupurile sociale dominante), ca exemple de reuşită în viață, ca simboluri şi modele de urmat, are drept efect dar şi țintă, sfărâmarea unor stereotipuri negative ale populației educate sau majoritare, adresate acestui segment social. Astfel, datorită atletismului, negrii (în general asociați valorilor negative), primesc etichetări pozitive, prin transferul termenilor folosiți de mass-media față de imaginea, calitățile şi performanțele unui sportiv de elită provenind din această categorie, precum eficacitate, *tehnicitate, rapiditate, inteligență strategică* şi de joc, intelectualitate (când se referă la interviurile date de performer). Istoria mai veche şi mai nouă a sporturilor, în

special cea care se referă la box, baschet, atletism, ne oferă frumoase şi de neuitat exemple din această zonă.

1.7.0. Sportivul şi mediul social de apartenenţă

Practica sportivă corespunde unui angajament volitiv individual gradual, reversibil şi nu este obligatoriu; libertatea de aderare sau de părăsire a grupului, este o opţiune personală care ţine de nivelul de implicare pe care şi-l asumă fiecare potenţial sportiv de competiţie sau viitor performer. Masa sportivă de aspiranţi, statistic, cunoaşte în permanenţă un număr ridicat de intrări (debutanţi) şi de plecări (abandon). Prin afluxul de aderare, prin sistemele de calificare şi promovare a sportivilor, prin promovarea de la sportul de masă la cel de competiţie a indivizilor cu reale calităţi fizice şi motrice, se operează o triere şi o veritabilă construcţie socială a populaţiei sportive, a caracteristicilor acesteia bine particularizate.

Luate în ansamblul lor, conform rezultatelor unor anchete efectuate în Franţa în anii 1967 şi 1988, grupurile sportive sunt dominate de o mare eterogenitate socială: tineri, adulţi, săraci, bogaţi, orăşeni şi cei din mediul rural. Toate aceste categorii, statistic, în anul 1988 au avut un spor procentual semnificativ faţă de anul 1967. Astfel, cei de la ţară şi agricultorii practicau sportul într-un procent de 31% (cu 12% mai mult decât în anul 1967), muncitorii reprezentau 47% (cu 8% mai mult decât în anul de referinţă), funcţionarii -55% (cu 9% mai mult faţă de 1967), artizanii, comercianţii şi patronii -58% (o creştere de 6%), profesiile liberale -81% (o creştere de 10%), profesiile intermediare -73% faţă de 62% în anul 1967 (apud J. Defrance, 2003). Aceste date relevă un efort deosebit -

atât din partea practicanților cât şi al organizațiilor ofertante de activități sportive (cluburi, asociații, firme private sau de stat specializate în astfel de activități), al ministerelor de resort care au propus şi susținut programe naționale pentru menținerea unui standard sanogen ridicat şi a unei condiții fizice bune, dar şi al mijloacelor mass-media care au adus în fața publicului larg, toate evenimentele de importanță deosebită de nivel intern sau internațional.

În mod cert, un posibil studiu internațional ne-ar releva că acest fenomen nu îi este specific numai Franței, ci tuturor societăților cu un nivel ridicat de aspirații şi de cultură. Diversitatea tipurilor de sport practicate este şi ea foarte mare şi stratificată pe categorii sociale. Astfel sociologic se constată că scufundările acvatice, tenisul, paraşutismul, ski-ul, golful şi altele, sunt alese în general de către clasa de mijloc şi de cea bogată, pe când boxul, luptele, gimnastica sportivă, ciclismul, cicloturismul, fotbalul şi alte sporturi cu consum fizic şi energetic îndeobşte mai mare – sunt preferate de către clasa populară (muncitoare sau foarte săracă). Această structurare socială a practicării sporturilor, este şi o consecință a transformărilor economice contemporane, dar şi ale istoriei şi tradiției unor sporturi naționale, specifice unor țări sau regiuni geografice.

Pe lângă sporturile organizate de cluburi şi asociații - care sunt sporturi de competiție, în ultima vreme a luat un avânt ridicat şi **sporturile de reconfortare** (practicate în timpul liber sau după programul de serviciu), cele **de între*ținere*** a corpului (practicate în spații adecvat utilate şi sub supraveghiere de specialitate - în special de către femei) şi **sporturile extreme**, practicate în general de către copii şi tinerii din cartierele sărace sau mărginaşe ale marilor metropole.

Referindu-ne la gen, femeile - ca efect al luptei de emancipare şi câştigare de drepturi egale cu bărbații-

au pătruns în ultimele decenii într-un număr foarte mare şi au un aport din ce în ce mai important în activitatea sportivă de performanţă, participând la sporturi care altădată erau rezervate numai sexului tare (fotbal, box, haltere, alpinism, judo, carate, aruncarea greutăţii etc.), uneori cu riscul de a-şi pierde feminitatea prin comportament sau prin modificarea serioasă a liniei formei corporale specifice. Cu toate că, comparativ cu cel al bărbaţilor, numărul lor este încă mic, nu se poate arunca vina pe discriminare, ci mai degrabă pe faptul că sportul în general incumbă un grad mare de violenţă, de virilitate, de forţă, iar cultura tradiţională a promovat delicateţea şi frumuseţea corpului, a atitudinilor şi comportamentului matern pentru femei şi puterea, virilitatea, forţa (până la violenţă chiar !), nivelul şi durata de implicare în lupta pentru victorie, atitudinea războinică - specifică pentru bărbaţi.

Un alt aspect interesant de remarcat, este şi transferul geografic şi cultural al unor sporturi specifice, uneori calificate ca fiind exotice. Datorită efortului şi fenomenului de globalizare, o serie de sporturi care erau specifice numai unor culturi ori regiuni geografice (haltere în Bulgaria, gimnastica în România, Rusia şi unele ţări asiatice, rugbi-ul în Anglia, atletismul în ţări din Africa şi Statele Unite, înotul în Germania de Est etc.), tind să devină universale, prin includerea lor în programul marilor competiţii internaţionale, precum universiadele, olimpiadele ori campionate mondiale.

1.8.0. Organizații sportive Naționale şi Internaționale

Schematic, aceste organizații sunt reprezentate de asociații, cluburi şi federații naționale (în anul 1998, la nivel global, erau 6.135 de federații sportive naționale, pe primul loc clasându-se cele de volei cu un număr de 214 federații), iar la nivel internațional sunt recunoscute trei realități structurale:

-***instituțiile nonguvernamentale,*** care sunt reprezentate şi funcționează în perioada olimpiadelor precum *Comitetul Internațional Olimpic, Federațiile* sportive *internaționale* (olimpice şi neolimpice, şcolare, universitare şi ale dizabililor) şi *confederații continentale* (de exemplu, Asociația Comitetelor Naționale Olimpice din Europa sau Regruparea organizațiilor sportive europene nonguvernamentale).

La originea istorică a ființării şi funcționării organizației sportive internaționale, aceste organisme private sunt recunoscute şi investite cu forță de reprezentare şi funcționare legitime şi sunt susținute financiar - atât de stat cât şi de marile companii sau firme specializate în producerea de echipament sportiv (Nike, Adidas, Reebock etc.) sau de altele, care n-au nimic comun cu sportul (decât punțile create pentru extinderea publicității) cum este Coca Cola ş. a.

-***instituțiile interguvernamentale,*** precum ONU şi UNESCO, cu posibilități de intervenție modelatoare şi moderatoare în organizațiile sportive internaționale. ONU, de exemplu, în 1977 a adoptat o *Declarație Internațională* contra apartheidului în sport. În aceeaşi manieră,

UNESCO a adoptat o *Cartă Internaţională a Educaţiei Fizice şi Sportului* prin care recunoaştea acestui domeniu, dreptul coparticipativ fundamental la educaţie;

-***instituţiile guvernamentale supranaţionale,*** cum este *Conferinţa Miniştrilor Europeni* responsabili de sport. Creată în 1975, aceasta se reuneşte din trei în trei ani pentru a face propuneri Comitetului de Miniştri ai Afacerilor Externe al Consiliului Europei. Această instituţie are în subordine Comitetul Director pentru Dezvoltare a Sportului şi un Centru de Studii Speciale, specifice activităţilor sportive în Bruxelles.

Organizaţia Olimpică Internaţională, este un obiect de studiu sociologic original şi totodată foarte interesant; având reprezentare multinaţională, este ca structură şi putere de decizie, aidoma ONU.

Istoric, reluarea tradiţiei antice de susţinere a Jocurilor Olimpice i se datorează baronului francez, **Pierre de Courbertin,** care în data de 23 iunie 1894, a pus bazele actualei organizaţii mondiale, având ca deziderat fundamental, acţiunea pentru propagarea şi susţinerea olimpismului ca stare de spirit, de cunoaştere, înţelegere şi competiţie paşnică la nivel planetar. Pe plan instituţional, organizaţia cuprinde trei tipuri de organisme specializate:

- ***Comitetul Internaţional Olimpic***, prescurtat **CIO**, în subordinea căruia se află Comitetul de Organizare a Jocurilor Olimpice (COJO);
- ***Comitetele Naţionale Olimpice***, având sigla **CNO** (care sunt membre ale CIO);
- ***Federaţiile Sportive Internaţionale,*** prescurtat **FSI,** care au rolul de a-şi organiza activitatea sporturilor din domeniul lor de specializare.

Abordând funcţionarea acestor organisme din punct de vedere al cercetării de specialitate, analizele sociologice ale specialiştilor în domeniu, vizează nu

numai recrutarea social-elitistă a membrilor din **CIO**, ci şi modul de inițiere a cooptării şi numirii în funcții. Membrii **CIO** sunt, în general, reprezentanți de elită din rândul foştilor sportivi ai țărilor lor. Principiile selectării, promovării de către forurile naționale de specialitate şi alegerii acestora în conducerea **CIO** se bazează pe criterii democratice bine stabilite. Dacă la începutul secolului XX, membrii **CIO** aparțineau **in corpore** aristocrației şi burgheziei epocii, cu timpul trecerii anilor şi consolidării democrației în relațiile internaționale, asistăm la transformări radicale, prin care foşti sportivi de înaltă performanță, cu o educație formală superioară şi cu o inută morală ireproşabilă şi mare audiență la public să acceadă în Organizație.

După înființarea Organizației, s-au făcut însă şi compromisuri politice conjucturale ale olimpismului, cu state ori oameni de partid cu comportamente internaționale reprobabile, precum organizarea **JO** în Germania nazistă în timpul lui Hitler.

La rândul lor, diferențierea, distribuția şi intensitatea practicării sportului în spații geografice şi sociale din ce în ce mai largi, produc efecte sociale dintre cele mai interesante asupra relațiilor dintre grupuri, dintre populații şi în ultimă instanță dintre națiuni - printr-un schimb larg de elemente culturale şi de civilizație, dar şi de îmbunătățire a nivelului de acceptanță a diferențelor existente între oameni şi națiuni, ca rezultat al dezvoltări lor în contexte social-istorice diferite - care reprezintă alte surse importante şi interesante de studiu sociologic.

1

Teme pentru aprofundare

1. Explicați importanța conceptelor definite, în contextul sociologiei educației fizice şi sportului.

2. Definiți importanța sociologiei educației fizice şi sportului, în educația sportivului.

3. Detaliați cu care alte ştiințe relaționează sociologia educației fizice şi sportului şi în ce scop ?

4. Definiți funcțiile sociologiei educației fizice şi sportului.

5. Care sunt funcțiile sociale ale sportului ?

6. Detaliați despre structurile sociale de apartenență ale sportivilor de performanță.

7. Prin ce se defineşte şi diferențiază grupul mic din sport, față de celelalte tipuri de organizații ?

8. Enumerați şi detaliați funcțiile şi importanța funcțională a organizațiilor sportive naționale şi internaționale.

CAPITOLUL II

2.0.0. Teorii sociologice ale educației

2.1.0. Funcționalismul incipient

Sociologia educației este de o vârstă cu **sociologia** însăşi, fiindcă încă de la primele încercări de elaborare a unei teorii ştiințifice despre viața socială, educația apare ca o componentă de bază a gândirii sociologice. Începuturile acestei ştiințe se regăsesc în **Regles de la methode sociologique** a lui **E. Durkheim,** publicată în anul 1895, el fiind considerat îndeobşte ca părinte al sociologiei ştiințifice moderne. Tot **Durkheim** este considerat şi părintele ***funcționalismului***, din moment ce întrebuințează foarte des analogii cu biologia. Societatea umană este văzută de el ca un întreg organic, fiecare din părțile sale constitutive acționând pentru a le susține pe celelalte, precum părțile organismului uman funcționează pentru a se susține una pe alta şi astfel întregul corp.

Această teorie este fundamentală pentru argumentarea concepției sale despre solidaritatea organică a

societății. Pentru E. Durkheim, ***educația*** este factorul mijlocitor dintre individ şi societate, care realizează socializarea individului uman şi este o creație a ființei sociale. Educația, duce la diminuarea rolului familiei în favoarea creşterii rolului şcolii în crearea ființei sociale. Ideea este dusă mai departe de **Parsons**, care avansează „teza *internalizării* **Eulu***i social la nivelul acțiunilor umane instituționalizate”*, adică a „constrângerilor exterioare specifice *faptelor sociale”* (Cristea, 2000)

2.2.0. Funcționalismul sistemic

Este o teorie lansată şi susținută cu argumente ştiințifice de către sociologii nord-americani **Talcott Parsons** şi **R. K. Merton** şi are la bază ideea că *,,acțiunile umane trebuie* analizate sociologic printr-*un sistem de concepte menite să reflecte încercările individuale de a-şi reprezenta conştient diferitele situații în care acționează*'' (apud Şimandan, 2002). Societatea este concepută ca un sistem, alcătuit dintr-o suită de acțiuni ale unuia sau a mai multor indivizi ori actori sociali. Structura sistemului social este formată din modele diferențiate şi specifice, relativ stabile. La nivel global, fiecare sistem şi subsistem are un scop bine precizat pe linia menținerii echilibrului dinamic, funcționarea sistemului necesitând îndeplinirea a patru cerințe esențiale: **adaptarea, realizarea obiectivelor, *înțelegerea*** şi ***latența*** - numită mai târziu ***menținerea* sistemului.**

Funcționalitatea sistemului este susținută de familia de origine, de şcoală şi de grupul de egali. Toți aceşti factori formează un sistem unitar şi permit interiorizarea întregii structuri a societății la nivelul individului. Educația, şi în această teorie, are o funcție socială bine definită:

crearea identităţii sociale a individului, având ca finalitate socializarea şi internalizarea unor sisteme de roluri comportamentale cu transmitere intergeneraţională a unor modele culturale.

Atât prima **teorie,** cât şi aceasta, au fost supuse la un atac virulent şi susţinut spre sfârşitul anilor ’60 ai secolului XX. S-a argumentat atunci că acest tip de abordare nu poate explica schimbarea socială, contradicţiile structurale sau conflictele din cadrul societăţilor umane. Aceste critici, după cum susţin mulţi dintre specialişti, nu sunt pe deplin adevărate, deoarece *„teoria evoluţionistă a lui* **Parsons**, *care tratează dezvoltarea istorică în termenii diferenţierii şi reintegrării sistemelor şi subsistemelor, poate explica schimbarea şi cel puţin conflictul temporar existent, până când are loc reintegrarea*’’ (D. S. O., 2003).

2.3.0. Fenomenologia sociologică

Este o teorie lansată de austriacul **Alfred Schutz**, sprijinită pe teme din **sociologia *weberiană,*** cultivate pe terenul fenomenologiei husserliene. Conform tezei husserliene, conştiinţa este intenţionalitate, fiind orientată totdeauna către un obiect. Conştiinţa nu există decât în calitate de co-*ştiinţă de ceva*, aşa cum nu există obiect social, decât în calitate de obiect pentru o conştiinţă.

Elev al lui Husserl, **Schutz** (care a părăsit Europa odată cu apariţia fascismului, statornicindu-se în S. U. A.) stabileşte principiile de bază ale **sociologiei fenomenologice**.

Această teorie porneşte de la modul cum, plecând de la fluxul de bază al experienţei nediferenţiate, noi actorii sociali ne construim obiectele şi cunoaşterea despre acestea, aspecte pe care le adoptăm apoi tacit în viaţa cotidiană. Actul fundamental al conştiinţei în

această teorie este **tipificarea,** care se prezintă sub doua aspecte: **tipificarea de gradul unu** şi **tipificarea de gradul doi.**

Tipificarea de gradul unu, reprezintă aducerea împreună a elementelor tipice şi constante în fluxul experienței individuale, elaborând modele tipice de lucruri şi oameni şi construind o lume socială comună. Prin interpretarea realității sociale, conştiința creează un univers de semnificații, în care lumea reală în raport cu experiența subiectivă, nu este un univers neutru, ci un univers semnificativ, o construcție (**tipificare**) a conştiinței. În acest caz, sociologului rămânându-i sarcina de a construi **tipificarea de gradul doi**, adică un model rațional al lumii sociale bazat pe teoriile în care actorii îşi explică propriile acțiuni.

Lumea socială, după **A. Schutz**, se construieşte prin **procese de tipificare** care dobândesc apoi o calitate obiectivă, dincolo de grupul care le-a produs, individul social experimentând (prin trăire) nu o lume, ci o diversitate de lumi.

Este de remarcat că problematica educației nu este abordată în mod explicit de către autorul teoriei prin prisma fenomenologiei sociologice, ea subsumându-se socializării genetice a cunoaşterii comune, ca *activitate tipică*, prin care *actori tipici*, respectiv educatorii, transmit *cunoaşterea socială tipică*, adică tezaurul de cunoştințe acumulate şi disponibile, altor *actori tipici*, adică celor care primesc educația.

2.4.0. Modelul dramaturgic

Este o teorie lansată de către sociologul american **Erwing Goffman** şi este organizată în jurul a două teze unificate. ***Prima teză*** priveşte caracterul expresiv şi inter-acțional al ordinii publice, iar cea de **a doua teză** tra-

tează **Eul social** ca fiind un efect dramatic al experienței sociale. Teoria evidențiază importanța identității sociale a actorilor sociali implicați într-o relație de comunicare situată dincolo de ordinea normativă, într-un cadru public aproape teatral, în care sistemul de educație prin şcoală, poate constitui un model de interacțiune morală, realizabil între educator şi cel educat.

Actorii sociali, afirmă **Goffman**, sunt orientați în comportamentul lor, mai puțin de normele exterioare care li se impun de societate - fie prin constrângere exterioară, fie prin cea interiorizată - decât de modul în care reuşesc să cunoască şi să definească situația concretă a locului şi timpului în care se află, a semnificațiilor pe care le atribuie comportamentelor partenerilor cu care relaționează, precum şi propriilor lor comportamente. Aceste comportamente nu sunt nici total predeterminate *şi previzibile*, dar nici total aleatorii *şi* imposibil de anticipat. Ele sunt supuse constrângerii şi unei ordini sociale care le orientează în aşa fel încât acțiunea individuală să se găsească permanent într-o stare de armonie cu acțiunea partenerilor, să fie compatibilă cu forma de organizare a mediului social în care ființează, fără însă ca aceasta să implice - în mod necesar - un consens cu setul de valori şi norme pe care mediul i le propune.

2.5.0. Etnometodologia şi sociologia cognitivă

La începutul anilor `60 ai secolului trecut, **Harold Garfinkel** şi **Aaron Cicourel** propuneau drumul unui nou curent în sociologia nord-americană, care ulterior urma să fie acceptat de comunitatea internațională a

specialiştilor sub numele de **etnometodologie.** Teoria se prezenta ca fiind o nouă perspectivă a cercetării la nivel micro a realităţii din domeniul educaţional şi viza înţelegerea aspectelor obişnuite utilizate de cel ce era actorul activ al educaţiei, prins în activitatea sa cotidiană, numite **etnometode**. Acest nou curent promovat, urma să se ocupe de analizarea normalităţii relaţiilor ce exista la nivelul unui grup social. Din perspectiva cercetării microsociologice, iese în relief rolul realităţii zilnice ce contribuie la identificarea socială a actorilor educaţiei în care se poate valorifica cunoaşterea comună şi pragmatismul, luate în consideraţie în raport cu cunoaşterea teoretică.

Sociologia cognitivă, la rândul sau, încearcă să redefinească raporturile dintre individ şi structuri, în care „*ordinea socială este definită nu ca ordine instituţional-normativă dată, ci ca ordine **interacţional-cognitivă** produsă în cursul acţiunii umane cooperative*" (Stănciulescu, 1996). Aceasta vizează natura problematică a sensului în viaţa de zi cu zi şi încearcă să integreze **etnometodologia** cu **lingvistica**, pe de o parte şi cu ***sociologia tradiţională***, pe de alta parte. Susţinătorul cel mai de seamă al acestei abordări a fost **A. Cicourel**.

2.6.0. Structuralismul constructivist

Părintele acestei teorii este francezul **Pierre Bourdieu,** care o lansează în anul 1970. El subliniază că „aportul major al ceea ce trebuie numit ***revoluţia structuralistă*** a constat în a aplica **lumii sociale** *un mod de a gândi relaţion*al, care este modul de a gândi al matematicii *şi al fizicii moderne*

şi care identifică realul nu cu substanțe, ci cu relații'' (apud Stănciulescu, 1996). **Structuralismul** susținut de autor, este unul diferit de cel al lui **Levi-Strauss**, al lui **Althusser** sau **Sartre;** el susține teza potrivit căreia categoriile utilizate de actorii sociali în construcția realității sociale, reprezintă rezultatul unui lung proces de încorporare a structurilor obiective. Această concepție este etichetată de **Bourdieu,** structuralism constructivist sau **costructivism structuralist** şi are ca obiect de studiu ,,raporturile de *generare reciprocă dintre structurile obiective profunde ale lumii sociale şi structurile mentale, de autonomie relativă şi interdependență*'', corespondența dintre acestea.

2

Teme pentru aprofundare

1. Descrieţi cele şase teorii ale sociologiei educaţiei şi conexiunile care pot fi făcute cu sociologia educaţiei fizice şi sportului.

2. Ce reprezintă educaţia pentru teoria **func*ționalismului* incipient** ?

3. Care este funcţia educaţiei în teoria ***funcționa*-lismului sistemic** ?

4. Definiţi cele două tipuri de **tipificare** ale lui **Schutz .**

5. Care sunt tezele luate în consideraţie de **Goffman** la elaborarea teoriei sale numită **model dramaturgic** ?

6. Cum defineşte ***sociologia cognitivă***, raportul dintre individ şi structurile sociale ?

7. Care sunt factorii care acţionează asupra com-portamentelor, în teoria **fenomenologiei sociale** ?

CAPITOLUL III

3.0.0. Factori sociali de influențare a sportivului

3.1.0. Familia

Astăzi când, în majoritatea cazurilor, ambii părinți sunt implicați într-o activitate profesională, copiii petrecând foarte mult timp singuri, comunicarea între părți lasă mult de dorit. Cu toate acestea, ponderea influenței din partea familiei asupra descendenților rămâne în continuare decisivă, uneori datorită unor modele comportamentale, care preluate de către copil, vor contribui la conturarea alegerilor privind viitorul său comportamental, profesional şi social, alteori datorită atitudinilor părinților puternic autoritare sau neutre, reprezentând un alt mijloc de influențare a deciziei copilului. Motivele sunt cunoscute: sub- sau supraaprecierea posibilităților odraslei, impunerea de către părinți a unor trasee educaționale fanteziste, lipsa de afectivitate, lipsa de consens între părinți cu privire la viitorul copilului, motive care, nu de puține ori, sunt datorate şi nemulțumirilor,

frustrărilor şi stereotipurilor în legătură cu ocupațiile solicitate de către actuala societate.

Aceste presiuni privind orientarea în viață a copiilor, au deseori un impact negativ asupra preferințelor şi potențelor reale ale acestora, care sunt elemente fundamentale necesare performanței în carieră, fie ea sportivă sau de altă natură.

Când vorbim însă despre alegerea sau sprijinul părinților în orientarea copilului către o carieră sportivă de performanță, este foarte important să existe întâlniri ale factorilor educaționali cu familia, pentru ca părinții să-şi conştientizeze rolul şi importanța în modelarea şi dezvoltarea personalității copilului, în orientarea către un model de imitat şi chiar realizarea prin acest demers a unui refugiu permisiv.

Unele studii produse de cercetarea americană (în deceniul VIII al secolului XX) pe sportivii de performanță, ale căror rezultate au fost prezentate în **Sociology of North American Sport** din ediția anului 1986 (apud V. Oprişan, 2002), relevă faptul că în peste 75% din cazuri, un rol esențial în inițierea copiilor în sport revine părinților, repartiția influenței pe genuri şi pe nivel de încurajare fiind foarte interesantă: la un **nivel moderat** de încurajare, mamele dețin primul loc față de tați, cu un procent de 60,7% la fii şi 55,2 % la fiice (tații: 51,8% la băieți şi 48,8% la fete), procentele schimbându-se cu o diferență semnificativă la categoria **nivel intens**, unde tații conduc cu 26% la băieți şi 21,1% la fete, față de mame care acumulează 9,8 procente pentru băieți şi 13,4 pentru fete.

Se ştie că în orice societate, **familia** reprezintă factorul primordial al socializării şi integrării membrilor săi. **Claude Levi-Strauss** definea familia ca fiind „un grup care are la *bază căsătoria, este alcătuită din soț, soție şi copii născuț*i în *acelaşi cadru organizațional, pe care îi unesc drepturi şi obligații morale, juridice, economice şi sociale; în cadrul familiei obligațiile şi aspirațiile sunt comune”*.

Şi în societatea contemporană, **Familia** reprezintă în continuare instituția fundamentală care asigură menținerea perpetuării biologice a societății, îngrijirea şi educarea copiilor, precum şi menținerea continuității culturii - prin transmiterea către descendenți a limbii, obiceiurilor, tradițiilor, modelelor de comportament, de adaptare şi relaționare socială. Ea susține şi încurajează la descendenți, acele conduite şi puncte de vedere acceptate de societatea din care face parte. Componența, structura şi modelele de familie sunt diferite în societăți şi culturi diferite. În țările din Vestul Europei şi în America, este specifică familia formată din tată, mamă şi copii, care în majoritatea covârşitoare a cazurilor este izolată de rude, pe când în zona balcanică familia este alcătuită din membrii ai mai multor generații care locuind laolaltă (copii, părinți, unchi/mătuşe, bunici, străbunici), creează mai mult ataşament şi solidaritate de grup.

Calitatea vieții de familie fiind influențată de o serie de vectori interni şi externi cu ponderi diferite asupra funcționării sale, credem că este firesc, după părerea noastră, ca în cele ce urmează să-i prezentăm pe cei mai relevanți dintre aceştia:

- ***situația economică*** a sa şi a societății;
- ***locul de muncă*** al părinților şi **programul de lucru*;***
- ***nivelul de educație şi de cultură al părinților*****;**
- **mass-media** audio, video şi scrisă;
- **rolul mamei** în folosirea experienței pozitive proprii acumulate în perioada copilăriei şi a informațiilor ştiințifice achiziționate despre dezvoltarea şi modelarea copilului;
- ***rolul tatălui*** şi poziția sa în activitatea de a conduce şi gestiona viața familiei;
- ***nivelul relațiilor de comunicare şi interrelaționare*** al membrilor familiei;

- **crizele familiei,** care pot fi: **normative** (schimbarea de rol în funcție de evoluția vârstei şi parcurgerea de etape – copil, elev, student, salariat, părinte, unchi/mătuşă, pensionar, bunic, străbunic) şi ***situaționale*** (naşterea unui copil cu malformații congenitale, decesul unui copil sau al unui părinte, divorț, imposibilitatea de a creşte şi a educa un copil datorată stărilor economice, de sănătate, sau morale);
- ***starea de adopție***.

„Într-o familie în care domneşte o atmosferă de stimă reciprocă, care manifestă stabilitate, iar membrii ei se declară satisfăcuți de rezultatele interacțiunilor, copilul ocupă un loc central" (Ciofu, 1998). În calitate de mediu natural şi de grup primar, aceasta este pentru copil, primul intermediar şi vehicul în relațiile cu societatea şi constituie matricea care-i imprimă trăsături morale şi de caracter durabile în concordanță cu aşteptările societății. Acțiunea pe care familia o exercită asupra copilului este rezultatul structurii acesteia, care nu poate suporta vreo amputare, nici vreo deviație fără să atragă consecințe mai mult sau mai puțin grave pentru fiecare dintre membrii săi, după cum afirmă **Henri Wallon** (S. F. C., 1971).

Structura familiei nu se mărgineşte numai la relațiile copil-părinți, ci comportă şi influențele de la frați şi surori. Se consideră îndeobşte de către psihologi, că familia cu un singur copil, în general, nu-i asigură în mediul familial codiții favorabile şi normale de dezvoltare psihică - copilul fiind exclusiv sub dependența adulților. Copilul care are însă frați mai mari şi/sau mai mici, beneficiază de experiența acestora şi de ucenicia unor relații mult mai complexe, variabilitatea şi polaritatea acestora fiind influențată de poziția pe care o ocupă în structura

familiei, poziție dată de vârstă, de gen şi de numărul fraților şi surorilor.

La rândul său, **socializarea,** contribuie la transmiterea şi asimilarea atitudinilor, a valorilor, a concepțiilor sau modelelor de comportament specifice unui grup ori unei comunități, în vederea formării, adaptării şi integrării sociale a individului uman. Aceasta, reprezentând de fapt o tranzacție, prin reguli şi valori, dintre societate şi actorii sociali, care-şi dezvoltă în urma ei, propriile lor strategii de viață.

Având în cele din urmă ca scop conceperea, reproducerea şi materializarea în rândul membrilor săi a unui model normativ şi cultural specific, **socializarea** se foloseşte de ***educație*** ca proces**,** sub toate formele sale de exprimare, familiei revenindu-i unul din locurile cele mai importante în acest sens; ea reprezentă ,,creuzetul unde *se experimentează relațiile sociale cele mai intime''*(Voinea, 1993).

Familia este de asemenea şi cea care imprimă cele mai importante şi cele mai durabile trăsături caracteriale şi morale, trăsături care reprezintă un răspuns la chemările societății. Aceasta constituie pentru copil, cadrul în care se asigură primele tipuri de relații sociale (socializarea primară), de experiențe şi exigențe specifice, este primul educator, dar şi mediul în care întâlneşte primele modele. Aici copilul primeşte primele *,,programe''* de conduită, pe care le va aplica imediat sau *,,în secvențe biografice ulterioare, pentru viața cotidiană, programe care permit identificarea sau diferențierea sa în raport cu alte persoane''* (Stănciulescu, 1996). Nu este de neglijat **stilul educativ** utilizat de familie în mediul de relaționare, adică ***atmosfera familială,*** climatul familial al educației copilului. Fiecare familie are un anumit nivel de educație, o anumită personalitate socială care o diferențiază de celelalte în modul de transmitere a atitudinilor, a cunoştințelor, a valorilor, apelând la

modele, stiluri, metode şi tehnici diferite, uneori foarte complexe. Instrumentele alese țin sau sunt adaptate în funcție de nivelul obiectivelor avute în vedere de către familie şi au o contribuție importantă la întărirea conținuturilor transmise.

Unui **model parental autoritar -** este confirmat de rezultatele obținute de către cercetările specifice - i se va asocia un nivel înalt al controlului, întovărăşit însă de o slabă susținere a activității copilului, căruia i se impun reguli de conduită inviolabile, transmise de către părinți în mod sistematic. Rezultatul va fi un copil fără inițiativă, agresiv şi ostil, greu adaptabil social.

Modelul permisiv, este caracterizat printr-un nivel scăzut al controlului aplicat de către părinți copilului, însoțit de puține norme de conduită şi responsabilități impuse, părinții străduindu-se de fiecare dată să înțeleagă şi să răspundă permanent nevoilor copilului. Această atitudine parentală favorizează dezvoltarea agresivității şi negativismului, a unei vorbiri greoaie şi întârziate, a crizelor dese de protest şi de manie nejutificate, a rezultatelor proaste la şcoală sau în alte activități.

Un ***model educațional de mijloc***, numit de americani **authoritative** (o autoritate mai îngăduitoare, mai democratică), îmbină controlul sistematic, autoritar cu cel al unui suport înalt parental; părinții formulează reguli controlând respectarea lor, „dar nu le impun, fiind mereu *deschişi la dialog, explicându-le rațiunile pentru care regula trebuie respectată şi situațiile în care ea se aplică şi sim*ulând, *totodată autonomia lor de gândire''* (Stănciulescu, 1997). Disciplinarea copilului în această situație, presupune educarea acestuia pentru a obține auto-controlul şi eficiența conştientă a acțiunilor sale prin încurajarea comportamentelor pozitive, supunerea lui unor reguli de conviețuire socială general acceptate de societatea al cărui membru este.

Modelul hiperprotector, se caracterizează printr-o superprotecție maternală. Mama îi alege colegi, locul de joacă, prietenii, îmbrăcămintea pe care trebuie să o poarte, mâncarea pe care să o mănânce, filmele pe care să le vizioneze, cărțile pe care să le lectureze etc. Copilul din acest model, este lipsit total de independență, de autonomie socială, personalitatea lui va fi grav afectată, este anxios, lipsit de inițiativă, nevrotic, supraânhibat.

Studiile specifice din arealul social american, subliniază că există corelații semnificative între stilul educativ al familiei şi structura de clasă a societății, însă constrângerile familiale nu au culoare, sunt prezente în toate clasele sociale şi la toate nivelurile de educație a părinților, diferențiindu-se numai gradul şi modalitățile de aplicare (observându-se în ultimul timp, o tendință de evoluție către permisivitate).

Subliniem că **stilurile educative** sunt expresia vizibilă şi manifestă, specifică unui tip de cultură, ceea ce ne face să nu putem recomanda un model sau altul din cele prezentate până acum.

Cum educația parentală nu vizează modificarea naturii copilului, ci are rolul de a-l ajuta să se dezvolte armonios, să-i dezvolte calitățile morale şi intelectuale, să-i încurajeze aptitudinile motrice şi fizice pe care le posedă în stare latentă către activitățile care îi aduc sau îi pot aduce satisfacțiile cele mai mari şi spre care are înclinații, iar privind în urmă, observăm că marii performeri provin din toate tipurile de familii, ceea ce ne pune în situația de a nu putea recomanda nici de data aceasta un anumit stil de educație.

Rămânem la convingerea că un simț de observație foarte bun al părinților, însoțit de multă afecțiune şi responsabilitate, poate duce la descoperirea şi exploatarea, în sens benefic se înțelege, a aptitudinilor fizico-motrice pe care se poate plia apoi un model

educațional adecvat motivării şi încurajării copilului spre o anumită activitate. Este de reținut însă, că modul de abordare al acestui aspect de către un părinte sau de către întreaga familie, este esențial pentru viitoarea carieră sportivă şi profesională a copilului, celelalte instituții având rolul şlefuirii şi definitivării acțiunii.

3.2.0. Şcoala

Şcoala este instituția specializată a societății, care realizează activitățile de educație, conform unor obiective pedagogice prestabilite ale procesului de învățământ.

Ca organizație socială, ***şcoala*** modernă presupune valorificarea modelului care corespunde istoric etapei sociale contemporane de tip informațional, şi conform ***Legii Învățământului*** (nr. 84/1995), este structurată astfel: învățământul ***preşcolar, primar, gimnazial, profesional, liceal, postliceal, universitar şi postuniversitar*** -învățământ de stat sau particular. Rolul educatorilor din acest sistem, este să formeze şi să dezvolte personalitatea individului uman în concordanță cu imperativele sociale ale vremii, să transmită cultura (națională şi universală) sub toate formele sale şi să facă legătura culturală între generații.

Dimensiunile de mare importanță ale activității de formare-dezvoltare permanentă a personalității, ale acestui sistem de învățământ, vizează următoarele planuri: ***tehnologic, intelectual, moral, etic, estetic şi fizic*** - cele din urmă ocupându-se de formarea armonioasă a corpului uman.

Educația fizică în şcoală, are menirea de a se ocupa de dezvoltarea bazei fiziologice şi psihologice a personalității umane (care la aceste vârste se află într-un con-

tinuu proces de reaşezare şi remodelare, în funcție de solicitările mediului social în care se dezvoltă), de menținerea şi întărirea sănătății, de călirea organismului pentru a putea rezista la efortul fizic impus de activitățile sociale viitoare, formarea şi dezvoltarea trăsăturilor pozitive de caracter, stimularea şi dezvoltarea dorinței de afirmare în arena socială, şi chiar în sportul de performanță. Printre activitățile de educație fizică şi de sport, în această etapă, se recomandă practicarea unor activități asistate, precum exercițiile de gimnastică, exercițiile de prevenire şi corectare a deficiențelor fizice, învățarea şi practicarea unor discipline sportive în cadrul şcolii sau al asociațiilor sportive, culturism pentru dezvoltarea armonioasă a corpului, participarea la competiții sportive la diferite niveluri de organizare ş. a.

Curricula educației fizice şi sportului trebuie să uzeze din plin de informațiile ştiințifice de ultimă oră care privesc valorificarea deplină a potențialului fizic, fiziologic şi psihologic al organismului uman, în condițiile unei societăți moderne cu o evoluție dinamică extrem de rapidă.

Se ştie că o dezvoltare fizică armonioasă - obținută prin practicarea sub îndrumare şi cu metodă a exercițiilor fizice şi sportului - reprezintă un remarcabil întăritor psihologic într-un mediu social din ce în ce mai complex şi mai stresant, fiindcă adevărul din dictonul latin al lui **Juvenal** („Satirae”, sec. II e. n.) **„mens sana in corpore sano’’** astăzi este mai evident şi imperios decât oricând.

Solicitările intelectuale la care sunt supuşi elevii, confortul caracteristic epocii actuale şi activitatea tot mai intensă la calculator, duc la consolidarea unui mod de viață vicios, prin excelență sedentar, dăunător dezvoltării armonioase a organismului şi a sănătății. Cercetări recente, arată că tinerii care îmbină armonios eforturile intelectuale cu cele fizice, au indici psihofiziologici funcționali ridicați şi o capacitate de

memorare şi aprofundare a cunoştinţelor superioare. Se demonstrează astfel influenţa benefică a educaţiei fizice şi sportului asupra sănătăţii, dezvoltării fizice şi psihice armonioase, a relaxării şi deconectării, a compensării şi stimulării biologice, a îmbunătăţirii progresive a calităţilor fizice, a şlefuirii aptitudinilor şi deprinderilor motrice de bază, ori a celor specifice diferitelor ramuri sportive, a modelării caracterului şi personalităţii, al profilurilor moral şi etic, a disciplinei, voinţei, curajului, a spiritului combativ, de competiţie şi de învingător.

Unul din obiectivele esenţiale ale ***educaţiei*** (culturii) **fizice** şi ale **sportului**, este acela de a consolida dezvoltarea biologică a individului uman, prin formarea deprinderilor şi a capacităţilor motrice, (sau corectarea unor deficienţe motrice) şi valorificarea capacităţilor şi aptitudinilor speciale la nivelul activităţilor sportive. Pentru obţinerea unor rezultate bune, este nevoie de o comunicare bună care să dezvolte competenţele relaţionale, capacitatea de a asculta, de a înţelege, capacitatea empatică a celui integrat în sistemul educaţional.

Cercetările sociologice efectuate, atât la noi cât şi cele din Occident, subliniază rolul mare de influenţare pe care îl are educatorul în clasele primare, aspect ce trebuie fructificat la maximum când este vorba de copii cu evidente aptitudini spre performanţa sportivă. Rezultatele vor fi şi mai relevante, dacă educatorul este un fost sportiv de performanţă şi pregătirea, experienţa lui profesională psiho-pedagogică vor fi puse în practică cu **pasiune** şi ***dedicaţie***, cunoscându-se faptul că forţa exemplului personal, la vârsta mică, are o mare putere de influenţă.

3.3.0. Grupul de prieteni

La vârsta adolescenței, fiecare tânăr doreşte să aparțină unui grup, acesta opțiune ajutându-l să-şi contureze – prin procesul de comparare - propria-i identitate şi modul de relaționare cu ceilalți. Mai mult, grupul de prieteni este folosit deseori ca mediu terapeutic şi de reglare a comportamentelor negative. Prietenii, într-un procent foarte mare, au un rol important de influențare privind activitățile ludice şi cele ce țin de sport.

Subiecții unui eşantion dintr-un studiu american reprezentativ, constituit de membri unui club sportiv, au mărturisit într-un procent de 61% că alegerea şi direcționarea către acel sport se datorează colegilor şi prietenilor (apud Oprişan, 2002).

Dar uneori şi în acest mediu interrelațional, influența părinților este resimțită puternic. Din dorința de a-i îndepărta din grupul de prieteni considerat invariabil ca nociv sau distructiv, copii sunt ridiculizați, criticați, culpabilizați, pedepsiți în loc să se adopte față de ei atitudini adecvate care să le ofere încredere şi credit, orientare către anumite modele, responsabilizare atitudinală personală, învățându-i ce este - după părerea şi experiența lor de adulți - bine sau rău, corect sau greşit, cinstit sau imoral. În aceste situații, reacția naturală a copilului este manifestată printr-o dezaprobare agresivă, de apărare şi chiar accentuarea unui comportament, care tratat cu lipsă de tact şi deseori cu brutalitate, poate deveni uneori **deviant**.

3.4.0. Societatea

Putem afirma cu certitudine că relaţia dintre **societate** şi **sport,** este o relaţie istorică, din moment ce prima Olimpiadă (776 î. e. n.) este confirmată şi prezentată pe larg de izvoarele greceşti antice scrise.

Jocurile olimpice erau evenimente sacre care se desfăşurau o dată la patru ani în **Olympia,** la poalele muntelui **Olimp** – considerat ca fiind lăcaşul zeilor - şi erau consacrate divinităţii supreme, care era **Zeus**, *,,tatăl zeilor şi al oamenilor''*.

Este de remarcat importanţa care îi era acordată evenimentului, din moment ce pe intervalul desfăşurării **Olimpiadei**, încetau toate conflictele armate dintre statele greceşti, aspect pe care civilizaţia modernă - din motive ce ţin de orgolii politice primitive, nu este capabilă să-i respecte regulile stabilite şi lăsate de mai înţelepţii noştri înaintaşi antici.

Trecutul şi prezentul unei astfel de relaţii intense dintre **sport** şi **societate,** ne face să credem că unele opinii pesimiste nu se vor împlini. Impactul enorm pe care îl are sportul în viaţa societăţii ne face să afirmăm că el nu va fi înlocuit în anii ce vin cu diferite surogate, printre care cele mai des amintite sunt cele grupate în categoria ***„jocuri mintale'',*** cu întreceri produse pe şi pentru computere. Contăm pe varianta optimistă, care consideră că ,,sportul va deveni o activitate de neânlocuit în *viaţa oricărui om* (prezentul este relevant în acest sens, n. n.), *indiferent de vârstă, sex, profesie şi alţi factori din ontogeneză''* (Cârstea, 1995). Rezultatele obţinute de-a lungul istoriei până în prezent în acest domeniu, ne fac să credem, că atât ***sistemul educaţional*** cât şi cel **politic** de azi şi de mâine ale statelor, nu vor putea să renunţe la una dintre forţele modelatoare cele mai eficiente şi mai puternice - creatoare de imagine, entuziasm, optimism şi

poftă de competiție - care este sportul de performanță. Iar acesta ,ca să aibă permanent actori-eroi, are nevoie de fratele său mai comun care este ***sportul de masă*** - un fenomen social de luat în seamă, de susținut şi de încurajat -reprezentând pepiniera de unde îşi recrutează materia primă instituțiile specializate precum **cluburile*, asociațiile sportive, şcolile de profil***.

Sportul ca fenomen social, nu rămâne dator. El răsplăteşte efortul societății, prin efortul propriu în obținerea de performanțe cât mai răsunătoare în competițiile naționale şi în cele internaționale, oferind prin numele eroilor săi, glorie strălucitoare - fie ea şi efemeră - statelor pe care le reprezintă. Are şi un pronunțat caracter pacifist şi diplomatic prin contribuția pe care o aduce la îmbunătățirea relațiilor interstatale, atunci când întrecerile au caracter internațional.

Prin ***Comitetul Internațional Olimpic,*** sportul îşi aduce contribuția sa semnificativă la detensionarea relațiilor dintre țări, la făurirea unei lumi mai competitive, mai armonioase, mai frumoase şi mai civilizate.

Societatea civilă, prin performanțele sale economice, poate susține şi dezvolta amploarea sportului de masă, care prin eterogenitatea sa poate cuprinde categorii largi de practicanți de diferite vârste, ajutând astfel nu numai la petrecerea timpului liber în mod sănătos, plăcut şi reconfortant, dar şi la îmbunătățirea relațiilor inter-umane, care conduc la detensionări sociale, la întărirea coeziunii sociale, la dezvoltarea şi asumarea spiritului de competiție şi disciplină socială etc. Prin astfel de activități, societatea poate propune şi impune modele de comportament social, de conduită în relațiile cu celălalt, de respect față de valoarea umană, față de valorile culturale naționale şi universale, poate să inducă aspirații pentru marea performanță sportivă, pentru competiție socială, sau pentru asumarea unor modele propuse şi în totalitate acceptate de societate.

Un aspect psihosocial important de care trebuie să se ocupe societatea, este sfârşitul carierei sportivului. Nu este de neglijat atitudinea cluburilor şi a societăţii faţă de viitorul extra-sportiv al sportivului de performanţă, care în majoritatea sporturilor începe la vârsta de 30 de ani, când fostul sportiv este un tânăr plin de energie, de vise, de aspiraţii, dar complexat de faptul că nu mai poate participa la o viaţă sportivă activă, că nu mai îşi poate păstra statutul de cel mai bun, aspecte aducătoare de mari tensiuni psihologice, frustrări şi stres.

În numeroase state civilizate, această situaţie este rezolvată prin măsuri de integrare profesională şi socială a fostului sportiv. Aceste acţiuni sunt materializate prin prelungirea duratei de şcolarizare, sesiuni deschise de examene, facilităţi pentru obţinerea unui loc de muncă adaptat la experienţa şi la specificul sportului practicat, orar flotant sau chiar redus la începutul noii activităţi, burse de perfecţionare profesională, statut de reprezentare în diferite organizaţii cu specific sportiv, de caritate, de sănătate, (campanii antisida, antialcool, antifumat, antidrog), de reprezentare a imaginii unei firme sau agent economic (echipament sportiv, produse igienice, produse alimentare) etc.

3.5.0. Educaţia şi cultura

Cu toate că sportul, prin virtuţile sale, este un act de cultură creator, un fenomen socio-cultural, care implică pe lângă exprimarea ludică şi performanţă, valori estetice (exprimate prin armonia corporală şi comportamentală în competiţii, dar şi cu ajutorul scriitorilor, cineaştilor şi artiştilor care se inspiră în operele lor din viaţa unor campioni), comunicare socială nonverbală, integrare socială - experienţa deceniilor

anterioare de activitate în acest domeniu, dovedeşte că înalta specializare solicitată de împlinirea sportivului de performanță, determină o oarecare îngustare a dezvoltării nivelului său educațional şi cultural în favoarea rezultatelor sportive. Sunt dese exemplele cu mari performeri care s-au limitat la absolvirea câtorva clase şcolare, mulțumindu-se doar cu gloria, care ca orice pe lume, este trecătoare, perisabilă. Aceştia au cele mai mari probleme de integrare socială după terminarea activității sportive. Educația lor fiind limitată, în consecință şi nivelul cultural este mic, iar amândouă duc la un conflict serios de integrare, care cu timpul, le poate afecta comportamentul social dar şi sănătatea fizică şi mai ales cea psihică, prin pierderea încrederii în sine şi în ceilalți, prin pierderea respectului de sine, prin deteriorarea nivelului de relaționare cu cei cu care au făcut echipă, şi mai ales prin însingurarea datorată neputinței de a-şi găsi un loc în societate pe măsura gloriei şi performanței personale (despre care deja se vorbeşte la timpul trecut !).

Accentuarea impresiei de inutilitate socială dată de lipsa de interes al societății de care aparține şi care altădată îl adula şi îl gratula, iar acum l-a uitat, concentrându-şi atenția spre alți performeri la modă, îi poate fi deseori fatală unui fost performer. Toate aceste realități se transformă în adevărate drame pentru categoria descrisă. Avem în România, multe exemple din perioada comunistă. Campioni, care după ce au adus glorie României, la terminarea activității sportive, au îngroşat rândurile oamenilor necalificați, fără o țintă, devenind alcoolici sau candidați permanenți ai diferitelor spitale, pe motive întemeiate, sau pur şi simplu pentru a primi o masă şi un pat. Unii dintre ei se mai chinuiesc şi azi cu o pensie umilitoare, care nu le ajunge nici pentru a-şi putea achita datoriile față de stat, reprezentate de taxe şi impozite. Exemplele descrise nu

sunt singulare şi nici specifice numai României. Ele se regăsesc şi la alții. Să vedem însă ce fac, sau ce trebuie să facă Instituțiile abilitate ale statului pentru ca lucrurile să se îndrepte, respectiv acelea care se ocupă de sportul de performanță, cele care se ocupă de sistemul de educație şi nu în ultimul rând, cele care se ocupă de gestionarea activității profesionale în România.

Este de remarcat faptul că, după Revoluție, toți sportivii de performanță au absolvit cursurile unui Liceu şi majoritatea dintre ei urmează un Colegiu sau o Facultate din domeniu specific activității sportive sau din alte domenii (ziaristica, studii economice, drept, psihologie, sociologie ş. a.), gândindu-se că după absolvire, experiența lor anterioară îi poate ajuta să capete competențe specifice în cadrul structurii din care ies ca sportivi.

Este important de reținut însă, că educatorii şi antrenorii care contribuie la modelarea sportivilor de-a lungul perioadei de instruire şcolară sau universitară, au obligația profesională şi morală de a le trezi la timp gustul pentru educație, pentru cultură şi marile valori culturale şi sociale ale timpului, respectul față de predecesori, față de modele, față de cei care i-au descoperit, față de toți antrenorii cu care au lucrat, precum şi de a-i conştientiza de consecințele însuşirii unei educații la nivel superficial. Sunt de apreciat acei antrenori sau educatori, care înainte sau după un act competițional, merg împreună cu sportivii lor la un muzeu de artă, de istorie, de antropologie sau tehnic, la un spectacol de teatru sau muzical (fie el chiar şi de muzică clasică !), la un spectacol de balet sau la un film bun. Toate acestea vor constitui bucurii estetice deosebite ce vor marca şi modela personalitatea sportivului, vor cizela gusturile şi vor reprezenta elemente importante la baza culturală a adultului de mai târziu, dar şi o imensă ocazie de aducere aminte şi de recunoştință față de mentorii lor.

Societatea modernă în care trăim, se foloseşte de aceleaşi reguli ca şi sportul de performanță: competența şi promovarea celui mai bun. Cine nu acceptă, după o carieră glorioasă, lupta pentru un rol şi un status social ridicat, se autoexclude din arena societății. Performerul trebuie să conştientizeze la timp toate acestea şi să nu uite nici o clipă că are de partea sa energia şi şansele de a fi cel mai bun şi profesional, din moment ce posedă cele mai importante calități de care nu dispune oricine şi care l-au ajutat mereu să fie câştigător: voință, ambiție, putere de muncă, nivel înalt de aspirații, disciplină şi potențe intelectuale pe măsură. Trebuie doar să uzeze şi pe plan intelectual de ele şi să şi le canalizeze spre ținte clare şi bine definite din punct de vedere social.

3

Teme pentru aprofundare

1. Argumentaţi influenţa familiei şi rolul acesteia în viaţa sportivului.

2. Definiţi rolul şcolii în formarea preferinţelor elevilor pentru sport.

3. Explicaţi rolul influenţei sociale asupra activităţii sportivului.

4. Care este importanţa educaţiei şi culturii în viaţa sportivului ?

5. Care sunt obligaţiile morale ale sportivului şi fostului sportiv faţă de predecesorii, educatorii, partenerii şi adversarii de competiţie, precum şi faţă de mentorii săi ?

CAPITOLUL IV

4.0.0. Importanța aspectelor etice şi comerciale în sport

4.1.0. Aspectele morale ale sportului

Activitatea sportivă, întrecerile sportive în general, după cum susține **Gh. Cârstea** (1995), oferă o superbă lecție de morală, concretizată în **fair-play**, respectul regulilor, spiritul de echipă, sentimentul solidarității, comunitatea de joc.

Sportul este purtător de valori **morale,** atunci când nu este murdărit de orgolii, de patimi, de adversități geopolitice sau de considerente comerciale meschine. Activitatea sportivă îl inițiază pe practicant în canoanele onoarei, ale eticii, ale adevărului şi demnității umane, îi cultivă comportamente altruiste şi de generozitate, îi dezvoltă sensibilitatea afectivă şi estetică, ansamblul normelor de conduită morală corespunzătoare tipului de

societate în care trăieşte şi se dezvoltă, îi induce ansamblul concepțiilor şi convingerilor privind normele de comportare față de adversar şi față de cei de lângă el, față de familie, de prieteni, de ceilalți membri ai societății. Este de remarcat că moralitatea sportului şi a practicanților săi se regăseşte şi în următoarele aspecte practice:

- prin competiție, sportivul nu urmăreşte distrugerea adversarului, ci obținerea victoriei sau a recordului, după reguli bine stabilite, standardizate şi omologate de către organizații sau organisme abilitate în acest sens;

- sportul are menirea de a da competiției dimensiuni umane, de respect față de adversar şi nu de ură, distrugere sau suprimare a vieții adversarului;

- sportul şi sportivul nu acceptă decât o întrecere egală între competitori de aceeaşi categorie şi nivel de forță, în care şansele de câştig să revină celui care dovedeşte în luptă că are mai multă pregătire, experiență, aptitudini şi creativitate şi dă dovadă de mai mult profesionalism şi voință de victorie.

Morala - ca formă a conştiinței sociale şi concept general acceptat de actorii sociali, se exprimă sub trei forme:

-***conştiința morală*** (convingeri, concepții, valori, idealuri morale);

-**norme sau principii morale** (reguli şi fundamente) şi

-***relații morale*,** care sunt convertite în fapte şi acțiuni eficiente pe tărâm social.

Toate aceste valori îi sunt caracteristice marelui performer sportiv, campionului onest din orice timp şi orice sport de performanță a cărui conduită morală le incumbă şi le exprimă în toate împrejurările sociale. Ele sunt asimilate din familie, din şcoală, de la antrenori, din mediul competițional şi din modelul social în care îşi

desfăşoară activitatea şi trăieşte. O demonstrație superbă în acest sens produsă în timpurile noastre, de model, de dăruire şi sacrificiu total pentru culorile țării pe care o reprezenta - ni la oferit sportivul japonez Fujimoto la Olimpiada de la Montreal - când, pentru a contribui cu puncte în susținerea echipei sale de a ocupa locul întâi, a concurat cu rotula ruptă până la capătul întrecerilor din specialitatea sa.

Formula - care reprezintă motorul activității olimpice - **Citius, Altius, Fortius** (mai repede, mai sus, mai puternic) nu trebuie travestită pentru susținerea abaterile de la aceste norme care înseamnă deseori dopaj, violență în arenă pentru obținerea victoriei cu orice preț, lovirea adversarului, aplicarea unor decizii incorecte de arbitraj, umilirea în teren/arenă a unor performeri de către spectatori sau distorsionarea voit-răutăcioasă a imaginii ori activității unui sportiv sau club în media, incitarea susținătorilor echipei adverse la violență exprimată verbal ori manifestată prin distrugeri ale inventarului incintei sportive etc.

În interiorul evenimentelor sportive, în ultimul timp, voit de către conducătorii cluburilor ori ai grupurilor de suporteri, se induce intenționat şi cu consecințe periculoase pentru educarea consumatorilor de spectacol sportiv, în locul unui mesaj de civilitate şi de respect față de actul de competiție, de onestitatea actului sportiv şi față de câştigători, o atitudine negativă provocatoare de violență inutilă, prin care demersul spectacolului sportiv este total deturnat de la scopurile sale nobile de fair-play, respect şi model paşnic de luptă pentru performanță, la un comportament animalic, tribal şi războinic detestabil care mânjeşte tot ce trebuie prețuit.

Pentru eliminarea acestor tipuri de manifestare, atât conducătorii cluburilor, ai galeriilor de suporteri, dar mai

ales comentatorii stadioanelor/arenelor ar trebui ca înaintea începerii spectacolului sportiv, să susțină un discurs educativ despre regulile bunei cuviințe, ale eticii şi moralei care trebuie să ne caracterizeze nu numai pe stradă ori în familie, ci şi în arena sportivă care nu trebuie confundată cu o rezervație zoologică !

4.2.0. Aspectele deviante ale sportivului

Devianța, care îmbracă foarte multe forme şi implică specificitate în funcție de exponenții săi, este definită de sociologie ca fiind ,,un tip de comportament, care se opune *celui convențional sau conformist şi care cuprinde nu numai încălcările legii, ci şi orice deviere de la regulile de conviețuire şi imperativele de ordine ale unei forme de viață colectivă (grup, organizație etc.)''* (Zamfir, Vlăsceanu, 1993).

În ultimul timp, în sociologia sportului se vorbeşte din ce în ce mai mult - punând la baza explicației necesitatea respectării conformării la norme în activitatea sportivă de performanță - despre ***devianța pozitivă***, un concept care deocamdată este destul de controversat de către specialiştii în ***sociologia devianței*** (vezi Hughes şi Coackley, 2005). La modul general, acest tip de comportament se manifestă prin adoptarea unor ținute insolite, a unui limbaj sau gesturi noncomformiste, a unor atitudini în mediul familial, şcolar sau social sfidătoare, a unor conduite imorale, obscene, mergând până la actele infracționale sau antisociale. Toate aceste aspecte sunt dependente însă de normele sociale ***în funcție***, care hotărăsc ce gesturi pot fi catalogate normale şi care anormale sau deviante.

Devianța, nu este determinată de cauze biologice sau psihice, ci ține exclusiv de educație şi de contextul social

„în care este definită, evaluată şi, eventual, sancționată'' atitudinea actorului social (D. S. L., 1996). De unde se poate trage concluzia, că nici o acțiune sau conduită umană pe tărâm social nu este, prin ea însăşi, *deviantă* ci primeşte eticheta aceasta de la normele şi valorile grupului de referință. **Grupul** propune standardele şi regulile de ***bună purtare*** şi legitimează actele şi comportamentele, care apreciate din punct de vedere social, pot fi acceptabile sau indezirabile.

Devianța nu este echivalentă cu absența normelor, ci cu adoptarea unor norme care sunt incompatibile - cu ceea ce se consideră îndeobşte a reprezenta standardele de moralitate, normalitate sau raționalitate ale societății în ansamblul său, cu modelul ei cultural-normativ dominant. Adoptarea unor astfel de norme pot fi însă compatibile cu normele care sunt valorizate pozitiv de un anumit grup social, reprezentând o fracțiune din societatea dominantă, definit prin caractere culturale distincte.

Devianța se manifestă pregnant, iese la suprafață energic şi într-o formă stridentă, cu precădere în perioadele de tranziție de la copilărie la prima tinerețe şi în cele de schimbare socială, când câmpul normativității este perturbat şi sistemele valorice diferite intră în conflict, ducând la dezorientarea *„acțiunilor şi conduitelor* indivizilor, punân-du-*i în situația, sau chiar obligându-i să adopte moduri deviante de adaptare la noua viață socială''* (Zamfir, Vlăsceanu, 1993).

Actele deviante cresc în amploare, dependent şi împreună cu manifestarea conflictului dintre scopurile sociale ale individului sau grupului şi mijloacele legitime, instituționalizate, în momentul şi în condițiile în care, neavând acces la acestea, actorii sociali adoptă mijloace ilicite, dar mult mai eficiente şi dinamice de realizare a scopurilor propuse. După afirmațiile lui **E. Sutherland** (apud Zamfir, Vlăsceanu, 1993) ***devianța,*** ca şi

conformitatea, se transmite prin intermediul procesului de socializare, prin punerea în contact a individului cu valorile şi normele mediului *deviant*.

Sunt mai multe teorii care încearcă să încadreze şi să explice originea ***devianţei***. O formă adaptată a ***teoriei conflictului****,* ca origine a devianţei (Turk, Walton, Platt, Young ş. a.), ar putea fi folosită pentru explicarea acesteia sau a diferitelor ei forme, la sportiv sau în mediul sportiv. ***Teoria*** amintită, explică ***fenomenul deviant*** ca fiind o *,,consecinţă a competiţiei şi inegalităţii sociale care forţează grupurile defavorizate să adopte, pentru supravieţuire, mijloace deviante şi permit agenţilor de control social să organizeze discriminări între clase în privinţa înregistrării şi sancţionării actelor deviante''* (Zamfir, Vlăsceanu, 1993). Simplificând un pic lucrurile şi translatând în domeniul de care ne ocupăm, teoria ar putea fi utilizată pentru a explica originea ***devianţei*** în rândul sportivilor. În acest context, noi propunem următoarea definiţie: *devianţa comportamentală în viaţa unui sportiv, este un fenomen rezultat în urma conflictului declanşat de inegalităţile performanţiale dintre rezultatele obţinute în urma competiţiilor din ce în ce mai aspre, şi nivelul de aspiraţie al sportivului, care doreşte să fie cu orice preţ pe locul campionului şi care în urma unei pregătiri neadecvate ori datorită lipsei unor potenţe/calităţi fizice, este încurajat sau obligat de situaţie ori de mediu să adopte mijloace neacceptate de norma sportivă ori socială, pentru a putea supravieţui concurenţei sau a rămâne cu orice preţ pe poziţia câştigată.* Aceste mijloace care induc sau conduc la conduite calificate ca fiind *manifestări deviante*, sunt în general aspru pedepsite de forurile sportive (naţionale şi internaţionale), uneori mergându-se până la excluderea definitivă a *vinovatului* din viaţa sportivă – atunci când faptele incriminante sunt devoalate.

Devianța în activitatea şi viața sportivă se manifestă în cele mai frecvente cazuri prin dopaj şi se traduce prin folosirea de către sportivi, din proprie inițiativă sau chiar la propunerea antrenorilor - care îşi doresc obținerea rapid a unor performanțe cu orice preț - a unor substanțe chimice interzise, precum cele din categoria **amfetaminelor**, a **hormonilor** ***anabolizanți*** sau a unor **vitamine**, cu scopul de a stimula organismul, de a-i creşte anormal şi artificial randamentul fizic, de a-i mări rezistența la efort şi capacitatea de luptă, de a elimina senzația de oboseală, de epuizare în condiții de competiție foarte înaltă şi foarte dură.

Alte conduite deviante ale sportivului, derivă din asumarea unor vicii precum:

- **consumul de droguri,** ca o consecință a unor frustrări ori neâmpliniri sportive personale, aderarea la unele secte religioase ori la unele grupuri sectante social, sau la aşa-zisele grupuri elitiste etc.;
- **consumul excesiv de alcool,** pornire care ține în general tot de neâmpliniri personale (sentimentale sau sportive, deficiențe ce țin de integrare socială, probleme familiale etc.);
- **comportamente huliganice, obscene, ridicole,** exprimate prin manifestări gestice, verbale, de relaționare cu media sau față de simpatizanți, consecințe ale unei mândrii exagerate, ale unor ***vanități*** şi ***îngânfări*** **nedisimulate,** ale unor mari ***carențe*** ce țin de ***educație*** şi ***nivelul de cultură*** ale sportivului, care ca exemplar uman performant ar trebui să fie prin excelență un exemplu pozitiv, un model de excepție, un om onest.

Este foarte important de reținut că **modestia** şi alte aspecte comportamentale ce țin de ***buna cuviință***, de respect față de semeni, față de club, de asociație, de simpatizanți, şi nu în ultimul rând, față de societatea care îi oferă toate condițiile de afirmare deplină a personalității, a demonstrării valențelor fizice şi profesionale în

domeniul competenţei sportive, sunt ,,medicamentele'' cele mai potrivite împotriva ***devianţei***, sunt factori care construiesc imaginea, ajută la o valorizare maximă a rezultatelor obţinute, dă încredere în personalitatea sportivului, propunându-l la ocuparea poziţiei de erou, de model total pentru cei care abordează cariera sportivă – dar nu numai - aducând mari beneficii de imagine familiei, şcolii sportive, clubului, asociaţiei sau ţării care l-a susţinut, propulsat şi promovat în arena campionilor.

4.3.0. Aspectele comerciale ale sportului

Sportul este, prin măreţia evenimentului pe care îl creează, un spectacol. Spectacolele la rândul lor sunt produse încărcate cu o anumită valoare ca orice produs comercial, însă cu un specific aparte, care ţine de intelect şi satisfacţia psihologică a individului consumator; sunt produse artistice sau sportive care, căutate fiind de foarte mulţi iubitori de emoţii tari sau estetice, ori emoţii spirituale deosebite, se vând, şi uneori se vând mai bine decât produsele materiale. Deci sportul ca activitate şi produs uman este - vrem-nu-vrem să acceptăm - pe lângă celelalte creaţii ale omenirii, o marfă. Ce se vinde de fapt ? Se vinde munca, nivelul de creativitate, starea de spirit şi emoţiile pe care le induce, modelul care se propune şi imaginea unui profesionist de mare echilibru, competenţă şi performanţă în ceea ce face.

Cum societatea modernă este concepută să funcţioneze după regulile dure ale pieţei, în care (se adevereşte din ce în ce mai mult !) totul este marfă, totul se vinde şi se cumpără, de la mărunţişuri materiale, organe umane, spectacole, imagini, viaţă intimă, holdinguri, proprietăţi pe Lună, până la informaţie şi inteligenţa umană, nici sportul nu a scăpat de fenomen, sportivul, la rându-i pendulând în activitatea sa între a fi

cel mai bun şi a avea cât mai mult. Corpul uman - valoare fără echivalent în creația Universului, după cum afirmă filozofii şi artiştii plastici - fiind înzestrat cu o multitudine de valențe ce țin de spiritualitate, estetică, armonie, sănătate, putere fizică, abilități motrice, inteligență, creativitate ş. a., i-a ispitit întotdeauna de-a lungul istoriei, pe semenii noştri întreprinzătorii.

În Occident sunt preocupări serioase pentru valorificarea imaginii sportivului (reclame la diferite produse sau servicii, spectacole, competiții etc.), a promovării unor mărci (branduri) ori logo-uri ale unor firme renumite (de exemplu, cum a procedat **Tiger Woods** cu logo-ul **Nike** pe contracte de promovare de sute de milioane de $), dar şi a vânzării acestuia de la un club la altul, de la o echipă la alta, cu un cât mai mare profit (după Revoluție ne-am aliniat şi noi la model !). În Anglia, de exemplu, se consideră ca fiind neserioasă şi – bineînțeles - de neacceptat atitudinea de a trata activitățile sportive ca pe nişte jocuri sau distracții, fără a lua în considerație valorificarea spectacolului, scoaterea de profit de pe urma evenimentului sportiv, fie el de importanță locală sau internațională, reprezentat de o întrecere de fotbal, ori campionate de gimnastică, patinaj, atletism, tenis, hochei etc.

O altă latură a aspectului comercial al sportului ține de infrastructură. Activitatea sportivă - includem aici şi educația fizică - antrenează în jurul ei o industrie polivalentă, care trebuie să producă aparate şi instrumente de specialitate, echipamente speciale pentru antrenamente şi pentru competiții, baze de antrenament şi de cantonament, săli, stadioane, piste amenajate pentru competiții, îmbrăcăminte şi încălțăminte adecvate tipului de activitate sportivă, rețete culinare speciale, centre medicale specifice etc. La acestea se adaugă instituțiile de învățământ care pregătesc profesori şi antrenori, psihologi, sociologi, medici sportivi, bucătari, masori,

instituțiile media specializate pe activități şi evenimente sportive (posturi radio-tv, reviste, ziare) care pregătesc ziarişti, analişti, fotoreporteri, comentatori etc. Urmează industria prestatoare de servicii, care în timpul evenimentelor sportive beneficiază din plin de ocazie, prin satisfacerea cererii consistente de servicii de cazare, masă, transport urban, jocuri şi spectacole de divertisment, suveniruri etc. Nu sunt ocolite nici teatrele, cinematografele, muzeele, parcurile de distracții, grădinile zoo, cazinourile ş. a.

Iată doar o parte din complexitatea şi impactul social al fenomenului numit sport, reverberațiile produse de acesta în viața economică şi industrială ale unei țări de-a lungul timpului - sau numai cu ocazia unor evenimente competiționale de anvergură internațională, impact care îl marchează, într-un fel sau altul şi pe eroul fenomenului, adică pe sportiv, dar şi pe spectator ca individ, consumator şi actor social.

4.4.0. Spectacolul sportiv

Spectacolul sportiv, ca orice tip de spectacol, este o formă specifică de comunicare în masă a unor valori umane, întruneşte şi este supus la aceleaşi condiții şi roluri de exprimare şi reprezentare publică a spectacolului acceptat social . Fiind o acțiune îndreptată către publicul consumator specific actului sportiv, acesta provocă reacții şi o paletă largă de emoții, sentimente şi stări de exprimare în masă - de la cele de insatisfacție (regret, dezamăgire, umilință, etc.), la cele de satisfacție, bucurie, de exuberanță şi exaltare individuală sau colectivă (fericire, mulțumire, mândrie locală sau națională, patriotism etc.).

Evenimentul sportiv, ca purtător de valori artistice prin practicanți săi şi ca spectacol produs în spații largi (stadioane, arene, circuite rutiere, aeroporturi sportive, suprafețe de apă etc.) şi ancorat în realitatea clipei, poate fi însoțit şi întărit deseori, în conținut şi exprimare, şi de micile ***„adaosuri decorative”*** oferite de grupele de majorete, fanfare, paraşutişti, acțiuni carnavaleşti.

Tristețea, gustul amar al unei înfrângeri ca şi emoția plăcută produsă de performanța atinsă de sportivul sau echipa susținută, trece foarte uşor şi repede din arenă în masa de susținători, de suporteri.

Spectacolul sportiv - care în timpurile moderne este valorizat şi ca marfă, având deci şi funcție economică - poate fi cuplat printr-un marketing inteligent, cu alte acțiuni culturale sau de culturalizare precum o sărbătoare populară tradițională, un festival muzical sau de teatru, o degustare de vinuri (prin care se face cunoscute elemente tradiționale locale dar şi mărci de produse vinicole etc.).

După **Corneloup** (2002) sunt patru tipuri de pre- şi post-spectacole care pot pregăti sau întregii punerea în scenă a spectacolului principal:

- **spectacolul de contemplare *şi de acțiune*** (peisaje naturale spectaculoase, vizionarea de animale rare, vizitarea unor plaje exotice etc.);
- ***mediatizarea spectaculozității evenimentului*** avut în vedere (prin filme, posturi TV, stații radio);
- **organizarea spectacolului într-un mediu natural** cât mai relevant şi în concordanță cu scopul urmărit;
- multe alte mici spectacole urbane însoțitoare, pre- şi post- eveniment, care să întregească atmosfera de sărbătoare pe care trebuie să o degajeze spectacolul/evenimentul principal.

Toate aceste elemente estetice sunt elemente socializante şi producătoare de efervescență emoțională prin intermediul spectacolului, dar fără forme

dacă n-ar fi însoțite de ambianța festivă, decorurile folosite, reclama prin mass-media, costumația ocazională a suporterilor, folclorul specific folosit de aceştia - şi nu rareori - descătuşarea nervoasă prin actele de violență, care degenerează în huliganism şi vandalism, dintre taberele de suporteri.

Spectacolul sportiv conține tot ritualul clasic al unui astfel de eveniment, de la folosirea unor elemente magice, arhaice, fetişiste, sacrificeale la cel pasional (uneori cu exprimări şi cu trimiteri la sexualitate), festiv.

Astfel că multe dintre ritualurile tradiționale culturale sociale şi religioase se regăsesc în spectacolul sportiv din sălile de sport, arene, stadioane în timpul compe-tițiilor.

Dimensiunile fundamentale care se regăsesc în organizarea unui spectacol sportiv sunt:

- ***simbolica războinică***, prin simularea luptei folosindu-se un întreg arsenal instrumental, acustic, vestimentar şi verbal din domeniul militar tradițional;
- **simbolica sacrificiului,** în care grupurile de suporteri îşi întăresc coeziunea, identificându-se cu interesele sportivului sau clubului pe care-l susțin, în fața unui simulacru de act sacrificial produs prin lupta cu adversarul în arenă, prin învingerea adversarului. Suporterii folosesc o recuzită diversă, împrumutată din spectacolul funerar: steaguri îndoliate, vocabular specific folosit în trecut la procesiunile sacrificiale primitive, sperând ca prin folosirea lor *„duşmanul”* şi spiritele rele vor pierii, iar iar spiritele bune vor fi alături de sportivul/echipa susținută;
- **afirmarea valorilor masculine** (bărbăție, virilitate, putere, forță etc.), exprimate prin solidaritatea sexuală şi de gen şi care istoric vin dintr-o cultură masculină primitivă, folosind un limbaj brutal, insultativ, incitant, invective sexuale şi alte multe alte gesturi cu rol provocator, care să susțină

masculinitatea, virilitatea şi infailibilitatea propriului reprezentant faţă de adversar;

- ***exprimarea senzualităţii şi corporalităţii*** prin echi-pamentul, vestimentaţia purtată de sportiv şi suporteri;
- ***participarea magică*;** spectacolul sportiv este o ocazie de invocare a spiritelor bune, părtinitoare pentru obţinerea unui rezultat favorabil susţinătorilor şi pe cele rele pentru anihilarea adversarului, preluân-du-se semne magice şi oculte arhaice, prin folosirea de fetişuri, simboluri (icoane, cruci, imagini, obiecte) sau gesturi însoţite de un limbaj adecvat, aducătoare de noroc.

Venerarea unei echipe sau a unui sportiv prin folosirea de însemne, simboluri caracteristice ale clubului, constituie alt element de spectacol colectiv.

Elementele sacre şi cele mitice se împletesc într-un ritual care are valoare de descătuşare, de trăiri emoţionale specifice intense dar şi de socializare prin coeziunea care se creează în rândul suporterilor în jurul reprezentantului/echipei susţinute. Deseori pasiunea, iraţionalul prevalează şi atunci apar exprimările huliganice, anomice care creează dezordine, distrugeri materiale şi imagistice cu repercursiuni asupra clubului sau ţării de provenienţă a suporterilor primitivi.

Trăirile, manifestările suporterilor au un specific aparte faţă de spectacolul cultural (teatru, muzică). Ele sunt cu o încărcătură emotivă şi energetică mult mai mare şi cu manifestări deseori războinice la adresa suporterilor adverşi şi a oamenilor de ordine.

Civilizaţia modernă inductoare de mare cantitate de stres dar şi de violenţă, n-a reuşit să anihileze comportamente cu exprimări deseori tribale, primitive ale suporterilor.

Revine un rol important în educarea acestora pentru diminuarea actelor de vandalism sau huliganism, cluburilor, mass-media şi organizatorilor de spectacole sportive.

4.5.0. Publicitatea şi evenimentul sportiv

În timpurile noastre, nu se poate concepe desfăşurarea a nici unei acțiuni sportive, fie ea de nivel local sau global, fără folosirea instrumentelor oferite de publicitate, prin care se realizează comunicarea mesajului **prin sport** (pentru diferite produse sportive sau de altă natură) sau **pentru sport** (pentru promovarea imaginii organizației sportive).

Publicitatea fiind un instrument şi totodată un mijloc puternic de persuasiune prin care se face cunoscut o imagine, un produs, o organizație, o firmă, o acțiune etc. pentru informarea potențialilor clienți, utilizând în acest sens imagini sau spoturi verbale (despre calitate, preț, utilitate etc.), mijloacele de comunicare în masă (radio, TV, cotidiene, reviste, afişe etc.), având rolul de a convinge anumite categorii de cumpărători să achiziționeze produsul sau serviciile oferite, ori să adere la anumite convingeri emise de organizație, vizând pe termen scurt ori foarte lung, modificări comportamentale favorabile ale acestora, are un impact şi o putere uriaşă de manipulare.

Întrucât prin mesajul transmis se urmăreşte schimbarea atitudinii unor segmente consistente din populația căreia i se adresează, folosind diferite tactici şi strategii de persuadare, implicând şi folosindu-se de componentele emoționale ale individului, prin idealizarea realității de care se ocupă, publicitatea a devenit unul dintre cele

mai subtile şi des folosite instrumente de convingere din domeniul ştiinţelor comunicării.

Suprafaţa geografică de care se ocupă poate fi ***locală***, ***regională***, **internaţională** sau ***globală***, iar adresa cererii poate fi ***primară*** (în cazul promovării unor produse generice) sau ***selectivă*** (în cazul promovării unui sport anume) şi vizează, în general, obţinerea unui efect avantajos şi rapid.

Ca şi la produsele comerciale obişnuite şi pentru publicitatea sportivă se are în vedere folosirea aceloraşi modalităţi generale teoretice şi practice ale marketingului clasic, reclama vizând aceleaşi **obiective** (costuri mici, nivel de audienţă mare, ţinte sigure, calitatea şi paleta de mijloace de comunicare folosite pentru informare, susţinere şi reamintire) şi aceleaşi **efecte** (imediate sau cu acţiune întârziată şi/sau de durată).

Din colaborarea produsă între publicitate şi sport, au de câştigat, prin consolidarea bugetului propriu, toţi vectorii implicaţi: ***organizaţia sportivă*** care transmite mesajul propriu sau al unor firme comerciale pentru care face reclama, **firma de publicitate** precum şi **sponsorul** sau firma căreia i se face publicitate. Ca mijloace de difuzare a reclamei se folosesc **panourile** fixe sau dinamice (care se află în cluburi, baze sportive, pe stadioane, în săli, arene sau pe traseele amenajate pentru diferite tipuri de competiţii), ***afişele, televiziunea,*** **radioul, echipamentele** sportivilor, antrenorilor şi ale arbitrilor, **imaginile** unor sportivi de excepţie sau cu mare popularitate difuzate în revistele de specialitate şi în cele de uz de masă, în ziarele cu specific sportiv, bannere stradale etc. Se vizează întotdeauna **profilul** consumatorilor de informaţie, **aria** de distribuţie a informaţiei, **tirajul, momentul** şi **periodicitatea** apariţiei informaţiei şi ***preţul*** de vânzare al spaţiului publicitar.

Pe lângă aceste mijloace, există şi o ***publicitate specială,*** reprezentată de **reclama pe internet**, tipărirea de agende şi calendare, de cataloage de lux, insigne, brelocuri, pixuri, medalii, plachete, diplome dedicate evenimentului sportiv, tricouri şi fotografii cu autografe ale sportivilor, stegulețe cu însemnele clubului sau echipei, etc.

Crainicii sportivi, moderatorii de emisiuni sportive, comentatorii şi jurnaliştii sportivi au de asemenea un rol important în publicitate, fiindcă pe lângă informațiile tehnice pe care le oferă consumatorului de spectacol sportiv, legate de evenimentul în discuție, dau şi informații ce privesc sponsorii sau activități şi evenimente viitoare ale sportivului, echipei sau clubului.

Ca tehnici de vânzare, se folosesc cele cunoscute şi utilizate de marketingul clasic: tehnicile de atragere a consumatorilor-țintă către produs supus atenției, reprezentate prin ***publicitatea la locul vânzării*** (expunerea unor materiale audio-vizuale la locul evenimentului, reclama făcută de galeriile fidelizate prin purtarea unor ținute marcate cu însemnele echipei sau clubului) şi tehnicile de promovare, susținute de produsul însuşi prin **reducerea *temporară de preț*** (la lansarea promoțională a produsului, oferta specială, vânzările grupate, oferta *„două produse la preț de unul”*, bonusuri oferite prin cupoane sau bonuri), ***prime şi cadouri*** (pentru stimularea fidelității spectatorilor, a agenților de vânzare), **tehnicile de joc** (promovarea prin intermediul loteriilor, pariurilor legalizate, concursurilor, loteria biletelor) ş. a.

Promovarea vânzărilor din domeniul sportului se realizează prin şi prin aplicarea unor tehnici specifice, printre care cele mai cunoscute şi mai utilizate sunt:

- ***programele de creştere a frecvenței*** de participare a numărului de spectatori ocazionali;

- ***programele de creştere a frecvenței participanților cu prezență medie la evenimentele*** produse de echipă, asociație sau club;
- **programele de fidelizare a suporterilor**;
- ***programele de preîntâmpinarea şi micşorare a*** **procesului de abandon** al consumatorilor de eveniment sportiv;
- **programe de remotivare a suporterilor,** prin oferirea unor servicii preferențiale (acces gratuit la clubul organizației sportive, invitații la întâlnirea cu sportivul preferat, locuri preferențiale la evenimentul sportiv al echipei, parcare cu prețuri simbolice sau gratuită la stadion sau club, reduceri la achiziționarea unor suveniruri sau însemne specifice de la magazinul clubului etc.)

4

Teme pentru aprofundare

1. Argumentaţi elementele de bază şi importanţa conceptului ***morală*** în viaţa sportivă.

2. Care sunt izvoarele şi tipurile de manifestare ale ***devianţei*** în viaţa sportivului.

3. Definiţi şi detaliaţi aspectele negative şi pozitive ale **comercialului** în activitatea sportivă.

4. Detaliaţi despre rolul ocupat de publicitate în activitatea sportivă.

CAPITOLUL V

5.0.0. Managementul educației fizice şi al sportului

5.1.0. Rolul profesorului de educație fizică

Profesorul de educație fizică - ca profesionist dar şi ca mentor, trebuie să cunoască şi să ştie să folosească pârghiile care au rolul de a potența factorii motivaționali în activitatea sportivă şi să le aplice cu metodă şi mult discernământ, după cum urmează:

- prin ***modalitățile de organizare*** a practicării unor sporturi care se pretează la nivelul de vârstă al practicanților, la tradițiile şcolii, ale cartierului sau oraşului (având ca exemplu, performanțele obținute de antecesori);
- prin ***folosirea cunoştințelor*** care se referă la psihologia şi sociologia grupului, la organizarea echipelor, la dinamica şi relațiile interumane din grup;

- prin **crearea de imagine *şi* propunerea de modele** celor cu reale aptitudini pentru sport şi pentru performanță (ambițioşi, plini de energie, dinamici, dornici de afirmare) şi îndreptarea lor către afirmare.

Se cunoaşte faptul că o colaborare strânsă între şcoală, familie, cluburile sportive şi dirijarea riguroasă a calităților şi aptitudinilor individuale ale sportivului în devenire, îi limitează acestuia câmpul de desfăşurare independentă, creându-i sentimente de frustrare față de semenii neinplicați în activitatea sportivă, dar printr-un sistem ingenios de premiere, de natură psihologică şi/sau materială, şcoala îi poate asigură un mediu stimulativ, care prin rezultatele obținute poate fi benefic social, atât pentru factorii educogeni cât şi pentru sportiv sau viitorul sportiv însuşi.

Cultivarea exemplelor pozitive, a modelelor valoroase din sfera sportului practicat, fără o anumită țintă şi o motivare temeinică, poate avea uneori un efect bipolar: unii dintre practicanți se angajează într-o luptă permanentă în a ajunge şi depăşi modelele la care se raportează, alții - care au un nivel al respectului de sine diminuat, acompaniat de o educație deficitară şi o relaționare socială slabă, considerând că proveniența socială şi puterea lor de mobilizare şi modelare nu le este suficientă pentru a ajunge la valoarea modelului - să capoteze şi să-şi caute satisfacții **anomice**. Triada **profesor-familie-antrenor**, trebuie să cultive paleta de motive legată de satisfacția procurată prin rezultatele obținute, folosindu-se cuvinte de încurajare, atitudini stimulative, ancore metaforice cu trimitere la marii performeri sau la modelele alese, pentru stimulare psihologică. Trebuie conştientizate şi încurajate momentele de împlinire socială şi echilibru psihologic având la bază:

- satisfacții realizate din ***dezvoltarea armonioasă a corpului*** şi a *comportamentelor sociale;*

- satisfacții obținute prin **egalarea** sau ***depăşirea modelelor*** sau țintelor propuse;
- **cultivarea interesului** pentru istoria întrecerilor sportive, pentru a avea o perspectivă clară asupra fenomenului abordat şi elemente de comparație, dar şi pentru a-şi lua reperele relevante, exprimate în **eroi, *mari campioni, foşti campioni*** - azi mari personalități în ***organismele sportive naționale*** sau ***internaționale***, în **media** sau în alte ***activități private de succes,*** cu specific sportiv (şcoli sportive, cluburi, întreprinderi producătoare de echipamente sportive ş. a.;
- respectarea şi ridicarea **prestigiul familiei**, al ***şcolii***, al **echipei sportive, clubului** sau ***asociației sportive***, cultivat cu măsură şi tact, pentru a motiva puternic întreprinderea (activitatea) zilnică, având permanent în vedere perspectiva țintei;
- folosirea cu discernământ şi mult tact a ***distincției*** **verbale** (laudă, încurajare), **materiale** (folosirea sistemului premial), **imagistice** (promovarea rezultatelor şi imaginii prin discursul public şi media), ş. a.

Toate acestea şi încă multe altele, pe care ingeniozitatea şi spiritul creativ al profesorului de educație fizică şi sport le va pune în aplicație, au darul de a stimula psihologic dar şi social (prin sublinierea rolului şi importanței rezultatelor obținute la diferite niveluri de competiție), de a-i potența motivațiile şi apetența de luptă, de a-i consolida personalitatea şi încrederea în sine, viitorului campion.

Rolul *profesorului de educație fizică şi sport* este şi acela de a cultiva aspectele psihosociale ale ***învățării motrice,*** care constau în *„dobândirea unor modalități comportamentale diferite prin obținerea performanței* sportive *şi care au ca rezultat, îmbunătățirea proceselor de coordonare motrică, optimizarea factorilor condiți-onali interni şi externi*

şi ca scop, dobândirea unor calităţi pozitive fizice, psihice şi sociale’’ (M. Kramar, 1997).

Învăţarea motrică sportivă, după autorul citat, este solicitată să asigure, să dirijeze şi să coreleze activitatea motorie a tinerei generaţii, cu factorii de progres cu rezonanţă tot mai mare într-o societate care mizează din ce în ce mai mult pe crearea de performeri în toate domeniile de activitate şi pe o sănătate fizică şi psihică foarte bună.

5.2.0. Rolul antrenorului

Cuvântul **antrenor** este de origine franceză *(*entraîneu*)* şi defineşte acea persoană specializată care se ocupă de pregătirea specifică a sportivilor, proces pedagogic desfăşurat după un **curriculum** sistematic şi continuu gradat şi adaptat aptitudinilor şi potenţialului fizic şi motric de pregătire ale sportivului. Activitatea sa constă într-o consiliere competentă de specialitate în vederea unei comportări - în marile competiţii - adecvate obţinerii de înalte performanţe sportive. Întorcându-ne la rădăcina cuvântului francez, am putea afirma că **antrenorul** este acel mentor şi maestru care se află în poziţia de mijlocitor (de la cuvântul francez entre = între) între sportivul care promite performanţă şi performanţa însăşi.

Evidenţierea pe postul de conducător tehnic şi aprecierea nivelului său profesional este dată de nivelul performanţei înseşi la care ajunge sportivul pe care îl pregăteşte, nivel care reprezintă de fapt nota pentru **pricepere** şi ***măiestrie psihopedagogică***, pentru **pasiunea** cu care îşi practică meseria şi pentru **responsabilitatea** pe care şi-o asumă faţă de culorile pe care le reprezintă (ale clubului sau ale ţării) şi trebuie să le onoreze prin

ceea ce întreprinde. Priceperea şi deprinderile cele mai importante şi relevante pentru o carieră de succes a unui antrenor care îşi respectă profesia şi menirea, sunt:

- acelea care țin de ***baza de informații***, adică de stăpânirea bagajului de cunoştințe teoretice şi practice din domeniul sportiv în care activează şi în care îşi propune să facă performanță, aplicând mijloacele şi instrumentele cele mai adecvate şi moderne ale timpului pentru obținerea celor mai bune rezultate în competiții;
- cele care țin de ***spiritul şi puterea de mobilizare*** a acelora de care se ocupă şi care constă în abilități care țin de metode de potențare a motivației şi de desăvârşire a deprinderilor de lucru cu diferitele aparate precum şi de o anumită dexteritate în a organiza şi planifica timpul liber şi cel de lucru al celor pe care îi are sub îndrumare;
- ***deprinderile şi priceperile formative***, necesare şi folositoare antrenorului pentru a forma şi cultiva la sportivi spiritul de observație, o foarte bună îndemânare specifică specialității practicate, gândirea tactică, precizia şi independență în execuții, promptitudinea reacțiilor, originalitatea manifestării sportive, spiritul de echipă şi de învingător etc;
- posedarea **artei de a conduce;**
- **autoritate** în fața sportivilor şi în marile competiții;
- **aptitudini psihopedagogice specifice .**

5.3.0. Calităţi necesare profesorului de educaţie fizică şi antrenorului

Pentru a-i putea pregăti pentru performanţă pe elevii-sportivi sau pe sportivi, atât profesorul de educaţie fizică cât şi antrenorul, luând în consideraţie rolul social deosebit al activităţii lor, trebuie să fie posesorii unor calităţi profesionale remarcante, printre care cele mai relevante ni se par a fi următoarele:

- ***puterea de a conştientiza*** importanţa deosebită a rolului social pe care îl au faţă de generaţiile de elevi-sportivi sau faţă de sportivii de performanţă de care se ocupă;
- **aptitudini didactice**, care să le permită să elaboreze şi să aplice cu uşurinţă şi succes metodele de transmitere a cunoştinţelor de specialitate şi care să îi ajute să desfăşoare activităţile sportive în mod creator pentru a putea obţine rezultatele scontate;
- **aptitudini psihopedagogice**, care le asigură o îmbinare armonioasă a însuşirilor psihice ale personalităţii lor cu cunoştinţele din domeniul pedagogiei, abilităţi imperios necesare pentru reuşita obţinerii unor performanţe deosebite în munca pe care o desfăşoară cu practicanţii de sport şi care să le permită combinaţii de metode, în care cele de tip atitudinal (*încrederea în sine, motivaţie, sentimentul utilităţii*), să prevaleze;
- **aptitudini constructive**, care îi ajută la formarea, proiectarea şi anticiparea personalităţii sportivilor, a rezultatelor ce aceştia le pot obţine, precum şi a manifestărilor comportamentale pe care le vor avea în diferitele situaţii din întrecerea sportivă;
- **aptitudini comunicative,** necesare stabilirii unor relaţii rapide şi corecte cu elevii/sportivii, folosindu-se de tactul pedagogic precum şi de cunoaşterea particu-

larităților psihofiziologice individuale şi de vârstă ale fiecăruia dintre ei;

- un ***simț de observație*** foarte bine dezvoltat, bazat pe aptitudinile senzorial-perceptive, care îi ajută pe amândoi – profesor şi antrenor - să înțeleagă uşor psihologia sportivului în diferitele împrejurări sau ipostaze (la antrenament sau în sarcină la competiții) în a cultiva acele calități ale sportivului care ajută la realizarea performanței;
- ***calități expresive***, care să-i ajute să comunice uşor cunoştințe, sentimente, gânduri, atât verbal cât şi nonverbal cu sportivul, prin mimică şi prin pantomimă (gestica feței, a mâinilor, a corpului);
- **aptitudini organizatorice,** care-i vor ajuta să execute cu uşurință activitățile planificate, la mobilizarea rapidă a sportivului pentru antrenamente sau competiții, la rezolvarea unor probleme neprevăzute, fără să afecteze psihologic starea de spirit a sportivului sau echipei.

Toate aceste calități se câştigă în timp. Cu cât li se vor acorda mai multă atenție şi interes, cu atât măiestria celor doi specialişti va fi mai evidentă şi aducătoare de mari satisfacții profesionale, de glorie (prin obținerea de rezultate de excepție cu sportivii de care se ocupă) şi de imagine de mari maeştri în domeniu. Acest statut este râvnit de foarte mulți, dar câştigat cu multă trudă şi sacrificii de foarte puțini, statut care - trebuie să recunoaştem - că pe lângă confortul psihologic, aduce şi un substanțial confort material, iar toate acestea, reprezintă doar unele din aspectele sociale ale profesiilor amintite, care merită a fi tratate cu multă atenție şi responsabilitate din partea acelora care le-au îmbrățişat.

5.4.0. Tipuri de autoritate şi stiluri de conducere în sport

După cum remarca în 1994, **I. Radu**, activitatea de conducere, inițial a fost privită prin prisma bunului simț, al simțului comun şi al experienței generale din mediul social. Numai după ce cercetătorul american **R. Stogdill** a publicat în 1948 prima lucrare care avea ca temă ***ştiința conducerii***, s-a pus problema serios în acest domeniu. Astăzi, pentru majoritatea specialiştilor, activitatea de conducere este atât o ştiință (care are la bază elaborarea şi respectarea unor principii, norme şi metode) cât şi o artă (fiindcă implică intuiție, pricepere, creativitate, gândire flexibilă, experiență şi inteligență emoțională ridicată).

Primele experimente privind conducerea grupurilor mici, au fost efectuate de către **K. Lewin**, **R. Lippit** şi **R. K. Whit** în anul 1931 în Satele Unite, prin crearea a trei situații diferite de climat şi stil de conducere:

- ***conducere autoritară***;
- ***conducere democratică***;
- ***conducere liberă*** (liberală), ***permisivă***, nedirectivă (laissez-faire).

Aceste tipuri de conducere se regăsesc în toate manualele şi tratatele care se ocupă de teoria managementului, unde rezultatele folosirii fiecăreia dintre ele sunt explicate diferit în funcție de specificul domeniului de aplicație. În cazul nostru, aplicarea fiecăruia dintre modelele menționate, a scos în evidență următoarele concluzii şi situații de interrelaționare în grup, între antrenor şi sportivi şi de comportare a sportivilor față de antrenor:

- în grupul în care ***conducerea este autoritară***, s-a constatat că legătura dintre membri săi este slabă, comportamentul față de antrenor a unor sportivi este

agresiv şi de neacceptare a unor sarcini, dar intensitatea muncii este mare şi grupul se dovedeşte totuşi a avea o eficiență bună;

- la grupul condus **democratic**, s-a observat că se dezvoltă o coeziune bună, însă se pierde foarte mult timp până se ajunge la consens; munca - chiar de nu se remarcă prin intensitate deosebită - se desfăşoară într-o atmosferă plăcută;
- grupul condus după modelul **permisiv**, se remarcă prin următoarele aspecte comportamentale: lipsa coeziuni, organizația este neeficientă; permanente nemulțumiri datorate rezultatelor nesatisfăcătoare din competiții, tensiuni şi manifestări de agresivitate între membrii dar şi între grup şi antrenor, pe care-l socoteşte slab.

Cercetătorii din domeniul ştiințelor socio-umane au experimentat, adaptat şi sistematizat în timp numeroase moduri de conducere folosite în organizațiile sportive, ajungând la următoarele tipuri de antrenori subliniate şi de **Lickert**:

a) **autor*itar şi agresiv*** **;**
b) **autoritar binevoitor ;**
c) ***consultativ şi participativ*****.**

Lloyd Percival (apud Epuran, 2001), după o îndelungată şi cuprinzătoare cercetare în rândul sportivilor şi antrenorilor din Canada, propune o clasificare cu denumiri mai exotice: ***cel care insultă*** (cel mai puțin acceptat), ***cel care strigă*** (care crede că succesul în actul conducerii, constă în numărul decibelilor), **cel care *pedepseşte*** (care îi face pe sportivi să se simtă vinovați de insuccese şi pe antrenor să-şi submineze poziția), **gâtuitorul** (îngăduitor la antrenamente şi sufocant în apropierea desfăşurării competiției), **instabilul** (care nu poate să-şi mențină sângele rece în timpul competițiilor), **generalul Custer** (consecvent, ba chiar conservator când este vorba de strategia folosită; nu vrea să schimbe

nimic, chiar de situațiile specifice unor competiții o cer), **eroul** (care sufocă câştigătorul cu felicitări, ca toată lumea să realizeze cine este antrenorul), **baston alb** (cel care, în activitatea pe care o desfăşoară, nu vede nimic în jurul său; se comportă ca un orb).

Un alt cercetător, este vorba despre **J. B. Cratty** (apud Epuran, 2001), se inspiră din ştiința managementului general şi propune un alt model de clasificare, având la bază tipul de orientare:

- conducătorul care este ***orientat spre sarcină*** sau **obiective**;
- conducătorul care este **orientat spre oameni.**

Modelul de conducere orientat spre sarcină, în cazul în care toți membrii grupului au o motivație superioară spre performanță bine conştientizată, are cele mai mari şanse de a deveni deosebit de eficient. Spre acest model ar trebui să se îndrepte atenția antrenorilor care sunt motivați profesional pentru activitatea de performanță.

Un alt model care merită atenție, este cel lansat de **McGregor** în 1960 sub numele teoriilor lui **X** şi **Y**.

Teoria X, reprezintă punctul de vedere al conducerii îndreptată spre **obiective** şi afirmă că, prin natura lor, ființele umane sunt leneşe şi de aceea pentru a le pune la treabă, trebuie să fie convinse, *răsplătite* (motivate) sau pedepsite.

Teoria Y, susține că individul uman învață să muncească cu plăcere, dacă ceea ce face este plăcut, are sens şi prezintă interes pentru el sau pentru cei din jur. Teoria mai este cunoscută şi sub numele de conducere prin ***relații umane.***

La aproape zece ani după apariția acestor teorii, se adaugă încă o teorie, numită **teoria Z** sau **conducerea prin decizii,** centrată pe cercetare, studiu independent şi autoinstruire - lansată de către un alt specialist american, pe nume **Pask** (1969). Acesta susține că ființele umane

sunt programate genetic să formuleze decizii şi să rezolve problemele pe care le întâmpină în mediul în care trăiesc, oricare ar fi acesta.

După enumerarea atâtor modele, desigur că unui antrenor îi va veni greu să aleagă pe cel care i-ar putea aduce gloria şi nemurirea în lista cu cei mai buni din cei mai buni ai istoriei sportului, dar tocmai în acest aspect rezidă arta de a lua decizii (alegerea celui mai potrivit model, sau a unui mixaj care să se potrivească personalității şi aptitudinilor sale) şi de a conduce; acesta ar putea fi testul major la care un bun antrenor este supus şi pe care trebuie să-l treacă, dar mai ales prin care să-şi demonstreze măiestria şi ataşamentul față sportivi şi de activitatea sportivă de care se ocupă. *,,Preocuparea, studiul, analiza atentă a acestei probleme îl vor conduce cu siguranță pe orice antrenor la atingerea măiestriei în conducerea echipei sale''*(Epuran, Holdevici, Tonița, 2001).

Este de reținut, că de multe ori, dificultatea antrenorului sportiv nu este reprezentată de alegerea uneia dintre variante, ci de a studia şi a analiza condițiile concrete de spațiu, de timp, de relații interpersonale şi de mediu social în care ființează sportivul sau grupul sportiv de care se ocupă şi de a găsi modalitățile de acțiune cele mai adecvate, încât fiecare clipă folosită să aducă eficiență maximă în condițiile situației date. Iar un sportiv sau o echipă cu rezultate excepționale sunt rodul nu numai al calităților individuale sau de grup ci şi ale măiestriei şi nivelului de pregătire profesională ale antrenorului, a modului de a şti să pună în practică tot ce implică obținerea performanței.

5.5.0. Armonizarea echipei de sportivi. Metoda sociometrică

Viața şi modelul funcțional ale grupului sportiv, prin particularitățile sale, se deosebeşte fundamental de cele ale grupului mic clasic cunoscut, atât prin modul de comunicare interpersonală şi cu publicul în timpul evenimentului sportiv - care este *nonverbală*, cât şi prin *obiective, structură, nivel* coeziv – care sunt într-o dinamică permanentă datorită schimbărilor necesitate de *reâmprospătarea echipei*, a gradului de eterogenitate dat de *nivelul de educație*, *mediul de proveniență* (socială, culturală, etnică, religioasă), *vârstă* şi în unele cazuri şi de *specializarea profesională* externă activității sportive, a modului de constituire – care este reprezentat de adeziunea benevolă, a *nivelului obligatoriu de acceptanță* a regulilor, normelor şi valorilor impuse de conducătorii organizației pentru eficientizarea acesteia etc.

Definită în general, ***eficiența*** reprezintă raportul ,,dintre *ansamblul efectelor utile, a rezultatelor, ce se obțin de pe urma unei activități şi totalul eforturilor depuse implicate de acea* activitate'' (M. D. E., 1978). Cu cât efectul util pe unitate de efort obținut este mai mare, sau cu cât efortul, cheltuiala de energie fizică sau intelectuală pentru producerea unui anumit efect util sunt mai mici, cu atât ***eficiența*** este mai ridicată.

La aprecierea **nivelului de *eficiență*** participă mai mulți **factori,** care îi conferă fenomenului un caracter complex şi dinamic, printre care cei mai semnificativi apreciem a fi:

-factori de natură tehnică;
***-factori de natură socială** şi*
-factorii de natură politică.

Pentru realizarea unei echipe sportive armonioase şi eficiente în competiții, este necesar a se apela la metode ştiințifice coerente, la instrumente metodologice validate de timp şi de ştiințele psiho-sociale.

Una dintre aceste metode, numită ***metodă sociometrică***, se foloseşte cu mare succes de către profesorii de educație fizică interesați în obținerea de rezultate performante în activitatea cu echipele sportive din şcoală, dar mai ales de către antrenorii care lucrează cu grupuri de sportivi de performanță.

Termenul **sociometrie** care înseamnă ***„măsurarea fenomenelor sociale''*** (Zamfir, Vlăsceanu, 1993), a fost lansat în anul 1934 de către psihologul american de origine română (plecat de la Bucureşti împreună cu familia sa în anul 1899, la vârsta de 7 ani, la Viena, unde şi-a desăvârşit studiile academice, inclusiv doctoratul în neurologie şi psihiatrie), **Jacob Levi Moreno**, în urma observației că în orice grup există sau se dezvoltă o rețea de simpatii, antipatii sau raporturi de *indiferență*.

Cu metoda amintită, care are la bază aparatul statistic al matematicii, se poate pune în evidență dimensiunile informale ale vieții de grup, seturile de norme comportamentale care îl guvernează, precum şi nivelul *interrelațiilor* simpatetice (de atracție-respingere-indiferență dintre indivizii), constituite în mod spontan, informații care pot ajuta la structurarea cea mai potrivită a unei echipe antrenată pentru performanță.

Inițial, **Moreno** a aplicat metoda la găsirea unui model pentru rezolvarea reamplasării paturilor din dormitoarele unei şcoli de corecție din Hudson, pentru a diminua stările conflictuale dintre ocupanți, investigând în grup, cine cu cine preferă să facă vecinătate. Ulterior până azi, metoda s-a tot perfecționat, fiind folosită atât de sociologie şi psihologia socială, cât şi de psihologie.

Ideea de bază de la care s-a pornit, este că multitudinea relațiilor preferențiale afective în grupurile mici

înțelese ca sisteme cu o organizare ierarhizată şi mecanisme de reglaj şi autoreglaj specifice, au ca fundament triada atitudinală ***atracție*-respingere-*indiferență*** care sprijină şi furnizează energia solicitată de dinamica relațională a acestora şi care funcționează spontan şi are caracter informal (neoficial).

Pentru a putea evidenția acest aspect, este necesară folosirea **analizei sociometrice** prin aplicarea **testului** cu acelaşi nume - reprezentat de un formular care, în parte, se aseamănă cu un chestionar sociologic – într-un grup ai cărui componenți se cunosc bine între ei, iau în serios responsabilitatea personală a unor răspunsuri sincere la întrebări care vizează relațiile interpersonale din echipă şi înțeleg obligațiile la care trebuie să facă față pentru atingerea țintelor propuse. Acesta este instrumentul fundamental cu care se poate obține radiografii complexe şi autentice ale structurii socio-afective din viața grupului mic.

Ca procedură de lucru, informațiile obținute prin testarea grupului se ordonează în **tabelul de scoruri**, unde se evidențiază valorile privind nivelul de *atracție*-respingere-*indiferență* atribuite fiecărui membru. În baza acestor date se construieşte **sociomatricea,** care reprezintă oglinda tipurilor de relații directe stabilite între membrii grupului şi unde se evidențiază scorul general obținut de fiecare individ precum şi liderii formal şi informal. Cu datele sintetizate în sociomatrice urmează construirea **sociogramei**, care este o reprezentare grafică a relațiilor afectiv-simpatetice dintre membrii grupului/echipei avut/e în vedere.

Datorită tipurilor de reprezentări grafice şi de conținut expresiv diferite, şi exprimările imagistice ale **sociogramei** au înfățişări foarte diverse. Astfel grafic, pot fi sociograme reprezentate prin figuri geometrice simbolice consacrate (cerc, triunghi, pătrat), iar după conținut - pentru evidențierea relațiilor de simpatie-antipatie-*indiferență*

pentru un subiect, un grup sau o echipă sportivă pot fi: **empirice** (sau țintă**)** şi sociograme de **tip solar** (numite astfel datorită asemănării cu reprezentarea grafică a sistemului solar).

Cu ajutorul acestei metode se testează caracteristicile privind gradul de omogenitate/eterogenitate a grupurilor mici şi tensiunile de relaționare personală ce le caracterizează.

La nivel individual se pot obține informații care privesc statusul sociometric al subiectului (față de liderul formal, informal, antrenor, medic, psiholog, sociolog şi subiecții ocoliți/neglijați/izolați), nivelul de *expansivitate afectivă*, cota de iluzie privind sesizarea propriului statut, nivelul de *transparență relațională* şi *disonanța sociometrică* dintre valoarea alegerilor sociometrice şi cea a *percepției* sociometrice.

La nivel interindividual, se poate releva dinamica şi evoluția relațiilor interpersonale în spațiu şi timp, iar când cercetarea se referă la întreaga echipă sau grup – gradul de coeziune al acestora.

Metodă are marele avantaj că poate surprinde relațiile spontane de interrelaționare dintre indivizi, putând astfel ajuta la realizarea unor corecții prin repoziționarea membrilor şi remodelarea echipei în scopul ameliorării, armonizării şi eficientizării acesteia şi creării unui confort psihic optim în grup, corecții necesare pentru obținerea unei stări care trebuie să rezoneze cu obiectivul propus – acela de performanță. Metoda poate fi şi mai eficientă, dacă informațiile dobândite sunt coroborate şi cu alte date şi informații ştiințifice obținute prin studii conexe complexe ale unor echipe mixte de cercetători (medici, psihologi, sociologi, antrenori cu experiență multă în domeniul abordat etc.) care folosesc şi alte instrumente.

Prin aplicarea metodei în activitatea sportivă, putem aprecia corect la nivelul echipelor, fără subiectivism, poziția concretă a fiecărui sportiv în interiorul grupului,

putem descoperi la timp tensiunile şi conflicte latente dintre membrii componenți, precum şi *nivelul şi polaritatea* valențelor relaționale şi atitudinale din jurul fiecărui subiect, rezultat dintr-o neântreruptă dinamică socială cu ceilalți indivizi.

Relațiile stabilite între sportivi, formează, ceea ce **J. L. Moreno** numeşte, o ***rețea sociometrică***, şi relevă „nivelul *curentelor de sentimente care străbat atomii sociali*'' (Cauc ş. a., 2002).

Folosind ***analiza sociometrică*** în cercetarea relațiilor interpersonale, se pot discerne aspecte importante care pot ajuta la reorganizarea echipei, precum statusul fiecărui individ, calitatea de a fi popular sau marginal, dispoziția sau disponibilitatea față de ceilalți, *disonanțele* afective dintre membrii, nivelul coeziv al grupului, identificarea liderului sociometric al grupului precum şi alte aspecte cu care se măsoară şi cuantifică faptele sociale din grupul mic. Astfel, un antrenor poate cunoaşte aspecte atitudinale şi de manifestare ascunse ale membrilor grupului, *disfuncțiile relaționale*, *stările conflictuale, relațiile* de respingere sau de *acceptanță* dintre sportivii din echipă, dar şi dintre sportivi/echipă şi cadrele tehnice care se ocupă de aceştia. Aceste informații îl pot ajuta pe antrenor să reconstruiască grupul de sportivi şi să propună conducerii clubului/asociației, modificări în structura echipei tehnice pentru restabilirea armoniei şi atmosferei de familie ce trebuie să dăinuie.

În funcție de relațiile preferențiale manifestate de sportivi, de caracteristicile de personalitate obiective ale fiecăruia, de performanțele individuale şi de grup în raport cu sarcina pe care este centrată echipa, antrenorul poate să intensifice nivelul de creativitate al acestora în competițiile puternice şi cu consum energetic şi nervos mare, să creeze un organism perfect funcționabil, capabil să realizeze țelurile şi să-şi îndeplinească dezideratele propuse.

Centrarea pe sarcină şi pe nivelul ridicat de omogenitate ale grupului, interacțiunea directă dintre toți sportivii componenți, pot determina formarea şi întărirea conştiinței de apartenență la grup, aspect care va duce la generarea unei game largi de relații socioafective, precum cele de ***simpatie/atracție*** etc.

Utilizând *metoda sociometrică* în acțiunea de armonizare şi optimizare a relațiilor socio-afective şi empatice, antrenorul (sau colegul său de echipă, sociologul ori psiho-sociologul) poate să restabilească şi să consolideze *starea coezivă* a grupului şi implicit să amplifice nivelul de luptă şi de afirmare a calităților fiecărui membru în parte, mărind astfel randamentul grupului în întregime.

5

Teme pentru aprofundare

1. Argumentați importanța rolului profesorului de educație fizică în dezvoltarea motivației pentru sport a elevilor.

2. Definiți principiile şi deprinderile relevante pentru o carieră de succes a antrenorului.

3. Numiți, definiți şi dezvoltați explicația despre calitățile comune pe care trebuie să le posede atât profesorul de educație fizică cât şi antrenorul.

4. Numiți şi caracterizați stilurile de conducere şi tipurile de conducători din activitatea sportivă.

5. Numiți şi descrieți metoda sociologică de cercetare cu care se poate alcătui o echipă armonioasă şi eficientă.

CAPITOLUL VI

6.0.0. De la frumusețea corpului uman, la performanța sportivă

6.1.0. Demersul didactic pentru încurajarea practicării sportului

Cunoaşterea esenței psihopedagogice a motivelor care îi îndeamnă pe elevi să participe la activitățile de educație fizică şi sport, îi ajută pe profesorii şi antrenorii de specialitate să reliefeze - pe de o parte - legitățile formării personalității elevului-sportiv, şi pe de altă parte să asigure logistica şi eficiența instructiv-educativă în această activitate, aspecte care contribuie la crearea motivației pozitive de participare la orele afectate

acestei discipline. Un rol important în realizarea acestui demers şi în dirijarea copilului către activitatea sportivă organizată, revine deopotrivă părinților profesorilor şi acolo unde este cazul - antrenorilor. Îndrumarea trebuie făcută cu mult tact, luând în calcul aptitudinile şi calitățile de personalitate ale copilului, lăudând acele aspecte de comportament şi de reuşite sportive incipiente, făcând referiri laudative la adresa unor sportivi-model consacrați şi simpatizați de acesta, lăsând permanent impresia că decizia îi aparține în totalitate şi atrăgând atenția față de aspectul plăcut al corpului armonios al modelului ales sau al sportivilor în general, pentru întărirea motivației.

Motivele pozitive trebuie încurajate permanent pentru a deveni factori de stimulare şi încurajare în demersul acceptat, cunoscându-se faptul că primele abordări ale activității fizice şi sportive, inițial sunt determinate de motive colaterale sportului (plăcerea de a fi împreună cu colegii, de a-şi etala aptitudinile, corpul şi îndemânările, din plăcerea de a se juca, de a-şi petrece timpul liber într-un mod plăcut etc.), dar cu timpul ajunge să practice sportul din pasiune şi stimulat de imaginea socială foarte bine cotată a sportivilor consacrați. Mai târziu (12-14 ani), începe să conştientizeze influența pozitivă asupra modelării fizice armonioase şi a dezvoltării morfofuncționale a propriului organism, datorită creşterii în înălțime, a dezvoltării unor grupe de muşchi, a întăririi sănătății, mărirea perimetrului toracic şi a greutății, atragerii atenției şi întăriri interesului genului opus față de exemplarele bine şi frumos dezvoltate din jur. Toate aceste aspecte cunoscute şi bine exploatate de către profesorii de specialitate şi de către antrenori, le vor permite să aplice metodele pedagogice cele mai adecvate şi să organizeze în şcoală o activitate eficientă pe categorii de vârste şi pe posibilități aptitudinale.

La clasele mici se va pune mare accent pe informațiile care să trezească curiozitate şi interes față de activitățile de educație fizică, prin descrierea cu pasiune şi pe înțelesul vârstei, a unor jocuri sportive, evidențierea unor mari campioni cunoscuți, legați de aceste jocuri, istorioare de la competiții de răsunet şi Olimpiade sau din antichitate etc.

Pentru elevii din clasele mijlocii şi cele mari, care au cunoştințe şi posibilități fizice pe măsura vârstei şi un nivel de opționare maturizat, li se vor oferi informații despre sporturi şi antrenamente legate de perfecționarea anumitor mişcări, cu importanță şi consecințe în dezvoltarea anumitor grupe de muşchi care dau o înfățişare plăcută şi a anumitor abilități motrice care le desăvârşeşte o mişcare elegantă şi distinsă, cu repercusiuni remarcabile în mediul social.

În scopul amintit se mai pot folosi imaginile unor echipe vestite (de fotbal, handbal, tenis, hochei etc.), *trebuințele* personale sau de grup şi *motivațiile înalte* (de apartenență, de iubire, de apreciere, de prestigiu, de ierarhie, de autoafirmare, de autoapreciere, de autorealizare).

6.2.0. Metode de cuantificare a performanței umane în sport

Evaluarea umană poate fi definită ca o acțiune care duce la o judecată (o opinie favorabilă sau defavorabilă) asupra valorii cuiva sau a unui lucru.

În cadrul educației, se pot distinge trei funcții ale evaluării în general, şi ale procesului de orientare spre o anumită activitate în mod special:

1. ***funcția științifică,*** prin care evaluarea participă la procesul de validare prin administrarea unui indiciu științific care să confirme ori să infirme o ipoteză sau o teorie;
2. ***funcția pedagogică*** sau ***evaluarea formativă***, în care evaluarea trebuie să favorizeze reglementarea procesului de învățare, să verifice caracterul adecvat al cunoștințelor, să controleze strategiile și metodele pedagogice, să permită corectarea defectelor și eliminarea lacunelor;
3. ***funcția socială***, în care în activitatea cotidiană de la clasă, club sau asociație sportivă, evaluarea participă la edificarea și structurarea realităților, a raporturilor sportivilor față de cunoaștere și de factorii educogeni, față de nivelul de competență al altor sportivi, de alcătuire a sistemelor sportiv și cel social, precum și față de orientarea în carieră și viitorul lor.

Cuantificarea perform*anței umane*, este o problemă - în multe cazuri - deosebit de complexă și presupune structurarea și dezvoltarea unei discipline speciale denumite **logica valorii.**

În sport, față de alte domenii de activitate, este mult mai ușor de a măsura performanța umană decât, de exemplu, în științe, arte, tehnică, unde, datorită specificității acestora actul se dovedește a fi deosebit de dificil.

Un aport important în rezolvarea (la modul general) a acestei probleme a adus **F. Miles** prin elaborarea **Analizei Valorii** și apariția unei discipline tehnico-economice speciale denumită **nivelul tehnic al produsului.** Cercetătorul ieșean **Vitalie Belous** (1995), propune la rândul său o serie de modele științifice de stabilire a performanței (și măsurarea ei) printre care, pentru demersul nostru, le prezentăm pe următoarele:

- **determinarea cifrei valorice** prin metoda deciziei impuse;
- **listarea atributelor**;

▪ ***ponderarea şi reordonarea criteriilor***;
▪ ***compararea soluțiilor reprezentative.***

După prezentarea acestor aspecte, apare întrebarea: care sunt izvoarele şi cauzele performanței umane şi cum se ajunge la performanță ?

Un alt cercetător român, **Liviu Rusu** (apud Belous, 1995), ajunge la concluzia de maximă importanță pentru ***performantică***, şi anume că *intensitatea acțiunii umane* este *proporțională cu gradul dezechilibrului* (tensiunii) intern rezultând de aici următoarea realitate: conflictul existen-*țial* (contradicția sau tensiunea internă) *este cauza şi izvorul acțiunilor umane creative şi de performanță*.

La rândul său **I. Moraru** (1997), analizând lanțul cauzal şi comportamentul uman, şi elaborând un model derter-minist-comportamental-*acțional* al personalității umane cu duble feedback-uri, ajunge la o interpretare vizualizată originală a acestuia. Astfel, după interpretarea sa, preferințele sunt determinate de cauze interne, care în sens pozitiv, se constituie în **dinamizatori** ai preferinței, iar în sens negativ, în **frenatori** în calea performanței.

Performerul, având în centrul preocupărilor sale cotidiene autoperfecționarea şi profesionalizarea, în demersurile sale de autodepăşire, trebuie să cunoască în primul rând cauzele externe (de ordin informațional-instructiv şi educațional având ca sediu material şcoala şi familia, şi cele de ordin tehnico-organizatoric şi psihosocial care se regăsesc în structura statului şi ale economiei de piață) şi cele interne (care sunt de ordin genetic, bioritmic, informațional-gnoseologic, psihologic, educațional şi de antrenament) care determină eficientizarea acțiunilor sale.

Un scurt istoric anecdotic al procesului de evaluare, ne trimite cu peste şaisprezece secole în urmă în China antică. Filozoful **Sin Yu** remarca şi se plângea în secolul patru cu oarecare amărăciune, de comportamentul

subiectiv prin care „evaluatorul Imperial de N*ouă Grade, rareori evaluează oamenii după meritele lor, ci întotdeauna după simpatiile şi antipatiile sale''* obicei de care, din păcate, n-am scăpat nici azi !

Este de reținut că evaluarea se produce nu numai la nivelul individului ci şi la cel al organizației. Scopul folosirii tehnicilor de evaluare a performanțelor în organizație fiind deosebit de important pentru angajarea în mediul competițional performant şi pentru o evoluție calitativ ascensională a acesteia. Procesul se poate realiza prin şi pentru:

- compararea persoanelor *în* **scopuri administrative**. Se face în cazul unor resurse materiale limitate, cum ar fi recompensele, premiile, promovarea sau numărul limitat al locurilor de participare la competiții;
- **scopuri individuale**, cum ar fi identificarea nevoilor de dezvoltare; oferă fiecărui component posibilitatea de a-şi cunoaşte şansele de evaluare în funcție de perfomanțele proprii şi de obiectivele organizației;
- furnizarea de informații, **pentru managementul RU** şi ***pentru planificarea legislației în d*omeniu;**
- ***documentarea privind respectarea prevederilor legislației* specifice** care se ocupă de evaluarea legitimă a performanței.

Pentru *evaluarea performanțelor,* am văzut că se folosesc mai multe modele. Unele dintre acestea care se pot translata foarte bine şi în activitatea sportivă, le vom prezenta sumar mai jos. Începem cu cele recomandate şi de profesorul universitar **Horia Pitariu** de la Cluj-Napoca (2000).

I. ***Metode bazate pe trăsăturile evaluatului*** care folosesc:

- teste psihologice de inteligență, de aptitudini şi capacitate, de personalitate (caracter, temperament), de cunoştințe;

- considerații generale asupra însuşirilor personale ale selecționatului;
- scale de evaluare a performanțelor în cinci trepte (excelent, peste medie, mediu, sub medie, slab) pentru: abilități specifice şi de comunicare eficiența muncii, cunoştințe de specialitate, calitatea muncii;
- sisteme de comparare a persoanelor prin: clasificare, comparare pe perechi şi distribuție forțată.

II. **Metode de evaluare bazate pe comportament** care utilizează:
- tehnica incidentelor critice;
- lista de comportamente ponderate;
- evaluare prin alegere forțată;
- scale de evaluare cu ancore comportamentale (SEAC);
- scale de observare a comportamentului (SOC).

III. **Metode de evaluare bazate pe rezultate** care au în vedere**:**
- managementul prin obiective (MPO);
- metoda listei de responsabilități.

IV. **Metoda eseului:**
- se foloseşte pentru caracterizarea generală a performanței din domeniul ales.

Un alt cercetător, este vorba de profesorul universitar **Gheorghe Iosif** (2001) de la Bucureşti, propune la rândul său ***modelul de metode comparative a evaluării performanței în carieră***. Acest model constă în compararea performanțelor unor indivizi ocupați profesional într-o echipă sau organizație, în raport cu preferințele altora sau în evaluarea acestora în raport cu un nivel performanțial deja obținut. Compararea se poate realiza în diferite moduri, putând exista:

- ***comparare simplă***, care constă în elaborarea unei liste, în care unii sportivi sunt ierarhizați în sens descrescător, de la cei mai buni la cei mai slabi;
- **comparare în perechi**, unde fiecare sportiv se întrece cu un altul, reținându-se performanța cea mai bună din fiecare grupare;
- ***comparare prin distribuție forțată***, care constă în efectuarea comparațiilor pe o scală gradată pe o curbă Gauss, cuprinzând calificativele **excelent, foarte bun, bun, mediu, slab** și **foarte slab**.

Acelaşi autor recomandă şi un set de instrumente pentru evaluarea performanțelor în carieră, reprezentat prin:

- ***scale de evaluare grafică***;
- **sistemul de ierarhizare** pe baza ordinii de merit;
- ***scala de evaluare cu paşi multipli***;
- ***scala de evaluare a expectanțelor***;
- ***scala standardizată*** care utilizează un set de repere standard, plasate ca exemple sau ca ancore pentru compararea celor evaluați;
- **scala pe puncte,** în care se foloseşte o listă de adjective sau atribute;
- **scala de evaluare *continuă,*** axată pe conceptul lansat de **P. S. Robbins** în 1993, pentru evaluarea permanentă a comportamentului existent, legat de un anumit post, pe toată perioada avută în vedere.

O altă metodă care poate fi aplicată şi în activitatea sportivă, este cea numită a celor ***cei şapte.*** Este un sistem de evaluare a performanței folosind ***şapte factori*** şi ***şapte* strategii** şi este elaborat de o echipă formată din **Richard Pascale**, **Tom Peters** şi **Richard Waterman** de la firma de consultanță **McKinsey** (Janda, 2003). După aceşti autori, cei ***şapte factori*** determinanți ai performanței, se împart în două categorii:

I. categoria factorilor puternici alcătuită din:

- strategie;
- structură;
- sisteme.

II. categoria factorilor slabi formată din:

- stil;
- set de valori;
- supercalificare;
- indivizi umani (în cazul nostru, sportivi).

Cele ***şapte strategii*** de evaluare a performanței propuse de autori sunt:

1. ***strategia conativă,*** în care se cunosc pârghiile pentru reducerea decalajului între performanța efectivă şi performanța care trebuie atinsă pentru postul/poziția respectivă;
2. ***strategia proactivă,*** care urmăreşte eliminarea în mod progresiv a decalajului între preferința imediată a ocupantului de post sau loc într-o anumită ierarhie - poziție luată în considerație cu momentul T_0 - şi preferința acestuia următoare, sau într-un timp previzibil;
3. ***strategia procesuală,*** care urmăreşte crearea unui cadru stimulativ pentru învățare la toate nivelurile şi infuzie permanentă de cunoştințe noi în echipă sau organizație;
4. **strategia de socializare,** care constă în organizarea, programarea şi desfăşurarea unor activități, având ca țel familiarizarea noilor componenți cu misiunea, strategia, obiectivele, legendele şi istoria organizației din care fac parte;
5. **strategia de specializare,** având ca obiectiv principal, dezvoltarea acelor componente ale sportivilor, care sunt specifice poziției/postului lor. Vizează asimilarea şi dezvoltarea cunoştințelor tehnice necesare atingerii unui anumit nivel de performanță pe post;

6. strategia de dezvoltare, care vizează dezvoltarea pe orizontală a indivizilor (prin rotație pe posturi) şi/sau dezvoltarea lor pe verticală pentru a-i promova. Dezvoltarea depăşeşte cadrul strict al postului şi se aplică de regulă persoanelor cu aptitudini deosebite pentru care se preconizează o evoluție/carieră ascendentă în organizație;

7. strategie de valorizare, care are ca principal obiectiv, realizarea dezvoltării organizației/echipei prin utilizarea competențelor şi experienței a căror depozitari sunt unii componenți ai echipei (conducători/antrenori sau componenți/sportivi); ei vor deveni mentori pentru colegii lor, rămânând după retragerea din organizație, în galeria de legende şi figuri marcante ale organizației/clubului/asociației.

Pentru majoritatea autorilor şi cercetătorilor, precum şi a marilor profesionişti/antrenori, standardele de performanță țin cont de două elemente fundamentale: **stabilesc ce trebuie s*ă facă o persoană*** şi **cât de bine**. Aceste două caracteristici sunt definite şi susținute prin următorii şase indicatori calitativi:

- **cantitatea** (cât de mult);
- **calitatea** (cât de bine);
- **cost** (cât de scump sau care va fi cheltuiala);
- **timp** (cât timp va fi necesar sau când va fi realizat);
- **utilizarea resurselor** (cât de economic va fi demersul);
- **modul de realizare** (cât de eficient şi de performant).

Metodele, instrumentele, strategiile şi țintele fiind specifice fiecărui sport şi sportiv (nu universale!) sunt stabilite de fiecare organizație (sportivi, echipă, club, asociație) înainte de începerea activității, încât cei implicați în proces, sportivi şi colectiv tehnic, să fie conştienți de ce se aşteaptă din partea lor.

6.3.0. De la educația fizică, la sportul de performanță

Corpul armonios al omului, înfrumusețat prin exerciții fizice metodic executate şi sub îndrumare de specialitate, după ce, de-a lungul istoriei a fost ba **divinizat** în lucrările de artă ale Greciei antice sau ale Imperiului roman, ba **anatemizat** de unele religii (ca fiind o creație impură, păcătoasă, care nu poate egala niciodată spiritul, inima şi sufletul) ori ***disprețuit*** de **curentul intelectualist** (care apreciază şi valorizează numai rezultatele intelectului), azi are meritul de a se înfrunta cu rezultatele imaginației şi creativității sale: maşinăriile şi instrumentele care-i măsoară o paletă largă de parametri, provocându-l mereu la noi orizonturi şi altitudini performanțiale.

În ultimele decenii, s-a căzut într-o altă extremă: literatura beletristică - dar şi cea care provine din zona mass-media (reviste, ziare, reclame), se foloseşte de corp ca **subiect de imagine** (element principal pentru reclamă), acordându-i şi exploatându-i, aproape exclusiv, semnificațiile sexuale şi foarte puțin sau deloc pe cele cognitive şi spirituale. De vină sunt, atât prejudecata *intelectualistă* amintită, precum că *„inteligența reprezintă valoarea fundamentală şi expresia finală a creației ființei umane”* (uitând, desigur dictonul latin, care afirma că o m*inte sănătoasă* nu există în afara unui *corp sănătos*) cât şi ***sexiştii,*** care văd în corp numai un instrument al plăcerilor senzuale. La această situație a contribuit şi ştiința din plin, prin aceea că afirmă şi dezvoltă conceptul **antiumanist**, prin care omul este declarat voalat, ca fiind o maşină complexă, mereu perfectibilă, utilă şi datoare societății cu acțiuni şi rezultate din ce în ce mai performante.

Să luăm însă părțile bune ale problematicii şi să ne ocupăm de ceea ce se numeşte **estetica corpului,** adică expresia sa anatomică şi imagistică a dezvoltării armonioase.

Dezvoltarea corpului uman este determinată de o serie de **factori interni** (care țin de moştenirea ereditară) şi **externi,** (care țin de condițiile de mediu fizic, educațional, cultural şi evident - de cel social), de **nivelul** şi **intensitatea** ***solicitărilor*** acestor **factori** asupra organismului, *de* **modul** ***de nutriție*** etc.

Traseul biologic parcurs de ființa umană, de la naştere până la maturitate, se realizează în etape ale căror caracteristici se interpătrund şi sunt specifice unei anumite perioade din viață. Rolul ***educației fizice***, în etapele ce cuprind intervalul de vârstă de la 3 la 10 ani, este de a forma deprinderi motrice şi de a preveni deficiențele de postură. Perioada de la 10 la 14 ani, care, prin transformările morfo-funcționale ale organismului, este o etapă revoluționară, impune profesorului de educație fizică sau antrenorului o seamă de probleme specifice. Aceştia trebuie să adapteze şi să se adapteze mereu sistemului de cerințe impuse atât de organismul în dezvoltare (sistemele osos, muscular, dezvoltarea sexuală, viscerală şi psihică), cât şi de conținutul programei şcolare sau a clubului, aspecte pe care trebuie să le armonizeze. În această perioadă, ar trebui să predomine exercițiile fizice localizate pe regiuni şi segmente ale corpului, având specificitate în funcție de posibilitățile corporale şi genul elevului. Se va încuraja, prin metode adecvate, înclinația băieților de a cultiva exerciții ce țin de dezvoltarea unui aspect corporal atletic, vânjos şi armonios, şi pe cea a fetelor - spre cultivarea unei mişcări ritmice, grațioase şi suple (Scarlat şi Scarlat, 2002). Toate aceste aspecte au o mare încărcătură în simbolica sexelor şi cuplurilor cu importanță socială fundamentală.

Într-o societate care valorifică concurența, performanța şi imaginea corpului uman, actorii sociali sunt direcționați în a le cultiva şi a le exploata – în ultimul timp chiar în exces - în scopuri personale sau sociale. În acest context, aprecierea lui Faure citat de Prelici (apud Marolicaru, 2005), ni se pare foarte potrivită pentru sublinierea importanței corpului în societatea modernă: *„Corpul, în epoca noastră îşi reia din fericire locul printre valorile culturale şi aceasta sub toate aspectele: sănătate şi echilibru fizic; estetică şi prestigiu; suport al comunicării şi de expresie; instrument privilegiat al experienței afective. Stăpânirea corpului, a puterilor şi virtuților sale se realizează prin cunoaştere, antrenament şi exercițiu”*

Încă de mici, prin tot felul de raporturi de interrelaționare şi de autocomparare, învățăm să apreciem aspectul estetic al corpului şi să-l valorizăm în diferite forme pentru obținerea succesului social (pe stradă, la şcoală, în sport, în modă, în reclamă, în mass-media, în relațiile intersexe, în relațiile interumane etc.). Sportul de performanță, având rădăcini în exercițiile practicate metodic de educația fizică, unde se descoperă şi se valorizează primele înclinații şi aptitudini spre rezultatele de excepție ale copiilor, preia şi şlefuieşte ceea ce reprezintă mai semnificativ în dezvoltarea deprinderilor şi priceperilor motrice ale acestora, întărindu-le consistența, potențându-le dorința de autodepăşire, de dăruirea de sine, de competiție şi spiritul de luptă şi de fair-play.

Performanța, bazându-se pe exprimarea controlată a luptei, a dobândirii gloriei sportive cu orice efort şi pe o concurență puternică, care are valoare socială, cere şi impune sportivului demonstrarea unui foarte mare echilibru corporal şi socio-comportamental, cu atât mai mult cu cât în condițiile date, viața recordurilor din activitatea umană este din ce în ce mai scurtă.

6

Teme pentru aprofundare

1. Descrieți relația dintre un corp armonios dezvoltat şi realizările performante din punct de vedere social.

2. Prezentați un model explicativ de demers didactic, pentru dezvoltarea unui individ armonios dezvoltat.

3. Descrieți principalele metode de cuantificare a performanței umane.

4. Motivați importanța cunoaşterii şi folosirii metodelor de cuantificare a performanțelor umane.

5. Caracterizați curentele actuale privind modul în care este apreciată armonia corpului uman.

BIBLIOGRAFIE

Andrei, P., (1970): *Sociologie generală*, ediția a II-a. Ed. Acad. Române, Bucureşti.

Belous, V., (1995): *Bazele performanței.* Ed. Performantica, Iaşi.

Cârstea, Gh.,(1995): Sociologia sportului. Ed. Acad. Naț. de Educație Fizică şi Sport, Bucureşti.

Ciofu, C., (1998): *Interacțiunea părinți*-copii. Ed. Medicală Amaltea, Bucureşti.

Constantinescu, V.,(1994): Sociologie. Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.

Corneloup, J., (2002) : Les theories sociologiques de la pratique sportive. Ed. PUF, Paris.

Cristea, S.,(2000): *Dicționar de pedagogie*. Grup Edit. Litera, Chişinău.

Defrance, J., (2003): Sociologie du sport. Ed. La Decouverte, Paris.

* * * DEX, (1975): Ed. Acad. Română, Bucureşti.

* * * *Dicționar de Sociologie, Oxford*, (DSO, 2003): Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti.

* * * *Dicționar de Sociologie,Larousse* (D. S. L., 1996): Ed. Univers Enciclopedic, Bucureşti.

Drimba, Ov., (1984): *Istoria culturii şi civilizație,* vol. 1. Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Epuran, M., (2005): *Metodologia cercetării activităților corporale*. Ed. FEST, Bucureşti.

Epuran, M., Holdevici, I. Şi **Tonița, F.**, (2001): Psihologia sportu-lui *de performanță.* Ed. FEST, Bucureşti.

Goodman, N., (1991): Introduction to sociology. Harper&Collins Publishers, Inc., N.Y.

Gorgos, C., coord. (1987): Dictionar Enciclopedic de Psihiatrie. Ed. Medicală, Bucureşti

Herseni, Tr.,(1981): Ce este sociologia ? Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Herseni, Tr., (1982): Sociologie. Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Hughes, **R**., **Coackley**, **J**. (2005): *Devianța pozitivă în rândul* sportivilor, în S.D.I.P. nr. 480, Bucureşti

Ionescu, I., Stan, D., (1997): Elemente de Sociologie. Ed. Universității „Al. I. Cuza", Iaşi.
Iosif, Gh., (2001): Managementul RU. Psihologia personalului. Ed. Victor, Bucureşti.
Janda, L., (2003): Teste pentru alegerea cariere Bucureşti.
Kramar, M.,(1997): *Psihologia culturii fizice şi a sportului*, Ed. Fund. ,,Vasile Goldiş'', Arad.
* * * (1995): Le Petit Larousse (LPL). Ed. Larousse, France
Marcu, F., (1997): *Noul dicționar de neologisme.* Ed. Acad. Române, Bucureşti.
Marolicaru, M., (2005): Introducere în Sociologia sportului. Ed. RISOPRINT, Cluj-Napoca.
* * * *Mic Dicțion*ar Enciclopedic (MDE) (1978): Ed. Şt. şi Enciclopedică, Bucureşti.
Mihu, A., (1992): Introducere în sociologie. Ed. Dacia Cluj-Napoca.
Moraru, I., (1997): *Psihologia creației.* Ed. Victor. Bucureşti.
Oprişan, V., (2002): *Marketing şi comunicare în sport***.** Ed. Uranus. Bucureşti.
Pitariu, H., (2000): *MRU, Evaluarea performanțelor profesi*-onale. Ed. ALL, Bucureşti.
Radu, I., coord. (1994): *Psihologie socială.* Ed. EXE, Bucureşti.
Schifirneț, C.,(2002): Sociologie. Ed. Comunicare.ro, Bucureşti.
* * * (1971): *Sociologia franceză contemporană* (SFC). Ed. Politică, Bucureşti.
Stănciulescu, E., (1996): *Teorii sociologice ale educației.* Ed. Polirom, Iaşi.
Stănciulescu, E., (1997): *Sociologia educației familiei.* Ed. Polirom, Iaşi.
Ştefan, I., (2003): *Sociologia educației fizice şi sportului* - note de curs, Facult. EFS, Univ. Transilvania, Braşov.
Şiclovan, I., (1979): *Teoria educației fizice şi sportului.* Ed. Sport-Turism, Bucureşti.
Şimandan, M.,(2002): *Teoria cunoaşterii s*ociale. Ed. Acad. Române, Bucureşti.
Voinea, M., (1993): Sociologia familiei, Bucureşti.
Zamfir, C., Vlăsceanu, L., coord.**,** (1993): *Dicționar de Sociologie.* Ed. Babel, Bucureşti.

Tendinţa firească şi permanentă a fiinţei umane de a-şi cunoaşte pe sine şi pe cei din jur cu care se află într-o reţea dinamică de relaţii din ce în ce mai intensă şi mai necesară, reprezintă pentru fiecare dintre noi un deziderat esenţial, iar cunoaşterea sociologică ne permite să percepem cum, foarte multe evenimente din anumite segmente ale structurii sociale - care la prima vedere par să privească numai pe alţii din jurul nostru, ne afectează într-o măsură mai mare sau mai mică şi pe noi. Toate acestea şi încă multe altele ne demonstrează, că noi toţi, suntem influenţaţi într-un fel sau altul de societate, cu toţii influenţăm, într-un mod mai mare sau mai mic, societatea în care trăim. Iar ştiinţa care ne ajută să investigăm şi să ne lămurim conexiunile reciproce dintre noi şi societate, este sociologia. De aceea, în această lucrare, vom încerca să vă familiarizăm cu unele dintre cele mai importante concepte care privesc sociologia în general şi sociologia educaţiei fizice şi sportului în special.

autorul

